

15 APR 1926

UNIVERSUL LITERAR

IARNA, de D. GHIAȚĂ

In acest număr: N. DUNAREANU, TUDOR VIANU, SCARLAT STRUȚEANU, VASILE MILITARU, LIVIU OPRIS, RADU GYR, EMIL RIEGLER, MIHAIL SR. BAIȘOIU, N. N. TONITZA, B. CECROPIDE, ALEXANDRU COLORIAN, D. N. TEODORESCU, I. IONESCU ORION, C. I. ȘICLOVANU, MATEI C. ALEXANDRESCU, MARIA BOTIȘ CIOBANUL, PERPEȘCIUS.
Buletinul bibliografic săptămânal de Al. Sadi-Ionescu.

An. XLII, Nr. 13.
28 Martie 1926.

Lei 5.

DOINA *)

- FRAGMENT -

...Miezul nopții... Doarme codrul îmbătat de lăcrămioare,
 In cîntul căror bate luna plină, la izvoare...
 Doarme codrul... Subt adâncul instelat și larg deschis,
 Nu se clatină o frunză... Somn adânc... tăcere... vis...
 Și, cum nu e nici o umbră mișcătoare, nici poteci, —
 Codrul parcă, subt o vrajă, stă 'mpetrit așa, de veci...
 Dar deodată, peste codrul de stejar și de arin, —
 Ca venind din altă lume se aude-un cântec lin...
 Cîntecul plutește tainic... plin de vrajă, plin de har,
 Parcă cine stă să-l cânte, a căzut lâng'un altar
 Și, cerând cu ochii 'n lacrimi, îndurare dela sfinți, —
 Ca un om rănit de moarte, ca un om eșit din minți: —
 Când se roagă când suspină, când oftează lung și geme,
 Când în hohot râde, plînge cu zăporuri de blesteme;
 Jură cruntă răzburare... ceru'i prinde jurămîntul,
 Urlă ca o vijălie ce-a cuprins întreg pămîntul, —
 Și-astfel cîntecul își sue vraja, plînsul și furtuna
 Până 'n albele păragini unde stă să doarmă luna...
 Cine cântă doina sfîntă, cu fiori atît de grei,
 C'a rămas înmărmurită pînă și luna 'n hăul ei?...
 Cel ce-ar vrea să vadă chipul omului cu suflet frînt,
 De s'ar duce și tot duce, cu urechea după cînt, —
 Ar găsi 'n adânc de codru, în Poiana cu trei cruci,
 Polecit de vîlvătae, stînd soborul de haiduci:
 Fețe dârze, ochi de pără și pistoale lungi la brâu, —
 În poiana rourată, pascînd roibii fără frâu, —
 Flinte grele, aninate pe sub ramuri de stejar,
 Iar haiducii roată 'n preajma unei arii largi de jar...
 S'au întors de scurtă vreme, — fiecare plin de pradă, —
 Și, sub larga vîlvătae, bogății se pun grămadă:
 Blănuri scumpe, saci cu aur, iatagane și covoare,
 Fel și chipuri de inele, nestimate orbitoare, —
 Și-astfel, pînă 'n zorii zilei, aurul dela ciocoi
 Se va duce 'n punga celor fără casă, fără boi,
 Istoviți de clacă multă, adormiți pe nemăncate
 Și rămași să poarte jugul ciocoinii 'n mii de sate...
 Jos pe iarba rourată, masă lungă se așează:
 Mîscile cu vinuri bune gîlgăesc, se 'ncrucșează,
 Și 'nchinînd, voinicii jură, fiecare mai vioi, —
 Să stărpească de pe lume cât mai mulți dintre ciocoi...

Numai Gruia, stînd de-oparte, covârșit de jale-adîncă,
 Nu se uită nici la aur, nici nu bea, nici nu mîncă,
 Ci, la trunchiul unui frasin, ghemuit, fără cuvînt,
 După ce-a gemut în doină, zace—zdreanță pe pămînt,—
 Și, de două luni încoace nu i se mai svîntă geana,
 De când nu'i mai sunt pe lume nici copiii, nici Ilcana...

Pe covor de iarbă verde și cu umbră grea pe gene,
 Osteniți de trudă multă, dorm haiducii prin poene...
 Zorile pătrund în codru și e aur parcă 'n zori...
 Prin tufişuri tănuite se trezesc privighetori:

Cu sfială 'ncepe-și una cîntecul, apoi, mai vii,
 Viersurile 'ncep să curgă tot mai multe, snte, mii;
 Se trezesc apoi scatii, cîntezoii și sticleții;
 Crește svonul tot mai mare în surăsul dimineții;
 Turturele 'ndrăgostite, mierle, presuri, mii de cucii!
 Toate vin să pună vraja peste visul de haiduci...
 Gruia însă, care geme de durere tot mai vie,
 A plecat să fină calea poterii ce-ar vrea să vie...
 Și mergînd așa a gale, pe subt bolta de stejari, —
 Pe când soarele 'i așterne pe cărare galbeni mari, —
 El a rupt o frunză mică, de mesteacăn, — și cu ea
 A pornit apoi să-și cânte doina lui de jale grea:
 Mai întai a dat un țipăt de durere, lung și drept,—
 Ca un om cărui vrăjmașul i-a 'mplântat cașitu 'n piept,—
 Și a 'nceput apoi eu ură, fără milă, nici socot,
 Sufletul să și-l sfîșîie, să-l arunce 'n codrul tot...
 Plînsul lui străbate funduri de prăpăstii, sue culmi;
 Clatină din frunzi cu jale, fagi și paltini, tei și ulmi;
 Au tăcut pe nesimțite, ca trăsniți în plinul vieții —
 Cîntezoii și scatii, cucii, mierlele, sticleții;
 Nu se mai aud în largul codrului eșit din noapte,
 Nici privighetori, nici presuri, nici a frunzelor lui șoapte,
 Nu mai mișcă nici un vierme, nici o găză nu mai sboară;
 Florile și-au stins mireasma; fluturi nu mai le'mpresoară,—
 Și împreună cu isvorul ce 'nsoțește cărăriua,
 Toate stau încremenite, ascultînd cum plînge Gruia...

V. MILITARU

VREJUL

Adânc, rădăcina-l piroane prin brazde sau șanțuri,
 Căci viața și seva îl leagă de humă cu lanțuri...

Dar vipera vrejului,
 Fulgerul verde tîrîndu-și,
 în darn se muncește să-și smulgă fărșul posac,

Ca, vie, să șerpuie 'n voie pe-ogoaie,
 Ori trupu 'mpletindu-și pe-un trunchiu 'de copac,
 Să șuere'n vînt, răsucindu-se 'n soare...

...Ci vrejul,—

Cu cât se muncește să scape,
 Cu — atît se vede de glod mai aproape,
 căci ceru-l departe și vrejul e rob...

...Și totuși murdar de pămînt unde-i dai să rămână—
 ajunge cândva, să-și aprinză o floare — un ciob —

Și-atuncea uitîndu-și de lanț și fărînă,
 Surăde prin floare la soare,
 Și soarele tot, îi surăde în floare!..

RADU GYR

Intr'un parc

Se primeniră brazii'n strae noi de ceară,
 Iar teii-și răspîndiră din boboc parfumul
 Și prind aripi din raze cărăbușii, cu duimul
 Natură—adolescență—primăvară.

Pe lac coboeră-azurul dintr'un cer deschis —
 Răsar din undele lui luminoase, blînde
 Petale albe smulse unui vis
 Și nu știu de sunt nuferi moi sau lebede plîpânde.

Îmi pare lacu-un strop căzut din cer într'un potir
 De floare 'mpodobită'n curcubeie
 Cu mîna largă 'ntineritul soare
 Și-asvârle aurul pe două pietre de safir.

C. I. ȘICLOVANU

Eu știu o țară unde...

„Eu știu o țară unde, nu-s săbii și nici steag
 „Nici coifuri nici țîlșuri, nici ură și nici sânge.
 „Eu știu o țară unde, un Dumnezeu pribeag
 „Pentru eterna pace, soldați desculți își strînge
 „Acolo, veșnic soare, a scris în umbră pace.
 „Acolo, focul, apa, tovarăși lumii sunt,
 „Doar Dumnezeu vorbește, omul ascultă, tace
 „Nici omul nu ie om, nici lutul nu-i pămînt“.
 Așa mi-a spus, pe lespezi, când stam la leturghie
 Un sfînt pe care fumul tîmăiei umbra-și joacă,
 Când am ieșit în tindă, un vînt, o nostalgie,
 Și clopote de aur se clătinau în toacă.

12 Decembrie 1925.

MATEI C. ALEXANDRESCU

*) Din volumul „Stropi de Rouă“ ce apare curînd, în ediția a 2-a, la „Cartea Românească“.

POVESTE

Noaptea cădea peste grindurile singuratiche, jepcele înverzite și ghiolurile albastre.

Uneori, c'un câriit scurt, mișcându-și greoi aripile de-asupra stufăriilor răsăreau bălțani.

— Iacă se apropie și noaptea și toate vietățile caută hodină, vorbi moș Ion Vrabie, luntrașul meu.

— Și noi stăm aici în loc să ne îndreptăm spre Jepca Jidanului...

— Mai e vreme domnișorule... până ce n'o răsări luna nu facem nimic...

— Totuși ar fi mult mai bine să fim o leacă mai înainte...

Moș Vrabie se uită la mime, fără să răspundă se ridică în picioare, își îndreaptă urechea spre inima deltei, ca și când ar fi ascultat ceva, seîntoarse spre mine, vorbind:

— Are să se pornească un vânt iute și nu știu zău dacă are să fie chip să ucideți ceva.

— Cum așa, de unde cunoști?

— N'auzi boul bălții se vaită.

Așinti urechea. Într'adevăr din noaptea care îmbrăcase delta, venea nu vact prelung și fioros.

— Atunci?

— Să ne întoarcem înapoi.

Nu moș Vrabie, asta n'o facem... N'am venit cu de geaba atâta loc.

— Cum v'a fi vrerea... vorbi moș Vrabie cam cu supărare.

Tăcu o bucată de vreme. De-odată tresări.

S'apropie de mine „Auzi“?

Ascultai.

— Ce e? întrebai eu mirat sculându-mă în picioare și așintind din nou urechea spre inima deltei.

— Plâng clopotele, acolo în Pătlăgeanca... Acu îl îngroapă pe Domnul nostru Isus Hristos... nu știi... astăzi e Vinerea mare.

Moș Vrabie se descoperi și-și făcu cruce.

Mă uitai la el și ascultai. Din inima deltei venea un zvon lim de clopot.

— Ei domnișorule, vorbi moș Vrabie oftând.

Eu socot că n'ar fi bine să ucidem niște paseri ale lui D-zeu, în noaptea sfântă, mai bine ne-am întoarce la punctul al treilea, și ne-am hodini, dacă nu putem merge la sfânta biserică cu toți creștinii...

Vorbele moșneagului mă atinscră. Glasul lui avea ceva rugător.

— Iacă vezi d-ta eu o viață întrecăgă am ucis fel de fel de vietăți, asta e meseria mea, dar când stau și mă gândesc la sângele nevinovat, mă cuprinde milă.

— De ce vorbești așa? atunci, după d-ta oamenii nu trebuie să mai trăiască.

— Așa dar nu știi câtă milă, bunătate, câtă dragoste a lăsat D-zeu în sufletul păsărilor acestora, pe care noi le ucidem din distracție?

— Bine zici, că eu am venit să mă distrez, dar d-ta moș Vrabie singur mărturisești că ai ucis păsările lui D-zeu.

— E drept că am făcut în viața mea de toate, vorbi el cu tristețe dar cu cât vremea a trecut, și trece și ochii mei nu mai văd bine lumina sfântă a soarelui, cu cât mă apropui de groapă cu atât jalea mă cuprinde.

— Ei domnișorule, d-ta ai fost poate priia țări, ai învățat multe, în cărți, dar și eu aici în pustiu al acesta multe am deprins...

Iacă noi, oamenii, nu credem că peștii au inimă.

— Ba, da, știu că au... dar ce fel de inimă? Inimă de pește...

— Inimă de pește, dar mai bună ca a noastră? Peștii sunt mai de ajutor de cât sunt oamenii. Ei mai degrabă se aju-

tă între ei și cad jertfă pentru ai lor de cât noi între noi.

Iacă aici, aproape de gârla lui Alioșa, în noaptea cea mare a Restignirei Domnului nostru Isus Hristos, d-ta nu știi că în fundul apelor sunt peștii cari mor cu știință pentru fericirea celorlalți.

— Cum asta?

— Ei cum... stăi... o leacă, să răsucesc pușin părdalnică de țigară... că nu văd... bine.

Moș Ion, răsuci țigara, scăpără în amănăr și eu îi zării prin întuneric, fața osoasă și mustățile mari...

O aprinse și începu...

„Aici pe gârla asta e un gard... Eu am ajutat să batem parii.

„De ce? Ca să închidem tot peștele care a venit odată cu revărsarea Dunărei; acuma cu scăderea apelor, din Dunăre, el simte pericolul și vine ca să scape de moarte... Și vin, vin... vin... pești înțelegi într'un ceas, din ghioluri și jepci, din grinduri, din toate stuhăriele... vin pe rânduri ca soldați și dau cu botul... și sar... în sus... și caută loc... să scape...

N. DUNĂREANU

Dar când ajung aici și simt că libertatea lor e dusă, atunci se duc înapoi, și — aleargă iarăși poște întregi și după ce-au cercetat totul, se întorc, lângă gardul ăsta blestemat... și s'opresc...

Și moșul se ridică în picioare.

Se uită lung în noapte și întinse mâna după ce stătu puțin în ascultare.

— Auzi, auzi, cum svănesc... iacă... acolo... a sărit o știucă... acuma un crap...

— Cum o știucă?

— Da... Că iacă d-tră nu știi domnișorule... ce se întâmplă... Ei dacă au venit aici, se pun pe lucru... și întâi... vin crapul... dacă au văzut gardul, atunci, cei dintâi se pun cu burta la pământ și ceilalți cari vin după ei, se ridică pe spattele lor și tot așa se ridică se ridică, unii după alții, pe spinarea celorlalți în rând cu apa și cei cari-au ajuns sus, aproape de tot, sar peste gard și așa au scăpat de moarte...

Moșul întinse mâna... voi să arate ceva, dar întunericul era așa de mare, că a-bea îi deslușeam mâna.

— Iacă, vorbi el... acuma sar... au sărit.

— Cine?...

— Crapii.

— Așintii urechea... ascultai... în clipa aceea mi se păru că aud un fișit... un sviçnet în apa liniștită a gârlei.

Moșul se aplecă spre mine...

— D-ta nu pricepi... cari pești sar. Stăi. Și-o lungă vreme trecu în tăcere.

— Iacă vorbi el grăbit, a sărit o știucă... a venit și ea pe spattele celorlalți care și-au jertfit viața, pentru ai lor ca să se folosească știuca cea șiireată... Asta e ca și între oameni... Câți nu se ridică pe spattele altora ca să se înalțe și să le fie bine lor?

— Bine moș Vrabie... dar cu acci cari rămân... ce se face.

Moșneagul tuși și se apropie de urechea mea.

— Aceia domnișorule, sunt jertfa noastră.

Dar acuma i-a spune d-ta câți oameni... ar face așa sacrificiu... câți și-ar da viața pentru binle altora.

Moșul tăcu și căzu pe gânduri... Multă vreme nu vorbi nimic...

Și deodată, din tăcerea tristă mi se păru, că de undeva din depărtare, vine un șgomot lin și mângaios de clopot... Ascultai și nu-mi venea să cred... De peste mușenia stepei, în singurătatea aceea grozavă, ceva neînchipuit de plângător, se revarsă în note dulci picurând evlavie în suflet mai tare tot mai tare.

M'apropiai de moșneag și-l trăseai de haină.

— Moș Vrabie, moș Vrabie... Ascultă.

— Da, ascult...

Acu îl îngroapă pe Domnul nostru Isus Hristos... Si se ridică se aplecă în genuchi și prin întuneric prinse ași face cruce, șoptind:

„Iartă-ne Doamne păcatele noastre... tu care din mila ta ai lăsat să te răstigească pe cruce pentru binele nostru“.

Moșul iarăși căzu pe gânduri. Și clopotele plângeau mai tare, mai dulce, mai mângaior... O lumină vie păta cerul acolo în fundul deltei.

— Acolo e Pătlăgeanca vorbi el trăpându-mă de mâneacă. Mă uitam la el fără să spun o vorbă... Prin sufletul meu treceau amintiri scumpe. Mă vedeam copil, cetind la strană în zilele patimilor, prohodul, bătând mătăni, și astăzi, după atâția ani, cu pușca în mână, noaptea, prin inima deltei alergând săucid.

Cine-mi răsvrărise sufletul și-mi turburase poezia sufletului de altă dată? Incepu să-mi fie rușine de mine.

Clopotele de mult tăcuseră. Stuful fișia tainic, luntrea noastră se sbătea ușor la malul Dunărei...

Moșul așipise cu mâna sub cap... Lumina aceea vie, din satul îndepărtat pierise... Delta era neagră și plină de fior. Il scuturai pe moș Vrabie și-l rugai să pregătească babăcile să ne întoarcem acasă...

N. DUNĂREANU

Moșii

Ce vuet și larmă
S'aude din munți?...
Vin Moșii cărunți
Și mari și mărunți
Cu mâna pe armă.

E noapte și nor
Și șgomotul crește
Pădurea șoptește
Iar vadul vnește
Pe urmele lor

Să nu dee Sfântul
Să vien pădure
Ștrcini cu secure
Să tae să fure
Și astăzi pământul

Catuncea nici iadul
Nici Tainile sfinte
Nu'i scapă — și minte
Vor ține 'n morminte
Că ne-au trecut vadul.

MARIA BOTIȘ CIOBANU

Arad 1925.

I D O L U L

— FRAGMENT —

O după amiază de Mai.

— Nu m'așteptam să te întâlnesc!

Ana tresări și privi pe Sandu, care cu capul descoperit și cu fața arsă de soare, răsări în fața ei ca o umbră. Ana sta pe fărâmul lacului, sprijinită în umbreluța albă și privea jocul apelor albastre. Nu se gândea la nimic. Timpul leneș se târâia ca un melc. Pe o bancă, deoparte, trei bătrâni, poate niște pensionari, consumau cu o pasiune incoloră liniștea zilei.

Ana zise:

— Nici eu nu m'așteptam, dar sunt bucuroasă că ai venit. Mă plictisesc.

— Teofil?...
— Lucrează.
— La „Idol“?
— Da.
— Va fi o minune.
— Nu mă interesează. Rolul acesta

continuu de muză, e prea vechi, prea uzat și mă obosește.

Odinioară când viața mea era un vis de copilă, care iubește, ași fi făcut jertfa acestui rol și ași fi fost fetică. Târziu, când mă voi trece ca un sfârșit de toamnă, poate mă vor prinde iarăși visurile și dorul de jertfă. Azi vreau să trăiesc, vreau să treacă clipele și viața în iureș pe lângă mine, și vreau să uit. Oh, cum mă plictisese!

— Plictiseala e moda zilei.

— Da, când vrei să fii interesantă, dar eu o simt.

Porniră pe alci. Aceleași alci de parcă public, cu bănci verzi, nisip galben și copaci frezați și tunși de grădinari. Aceleași alci în cari burghezii prind aiere aristocrate și în cari poezii văd parcuri princiar și castelane blonde.

Intr'un târziu Ana întrebă:

— Nu ți-e dor de casă?

— De ce mă întrebi?

— Ești un om ciudat. Ești un străin între noi și vreau — înțelegi — vreau să-ți cunosc sufletul.

Sandu zâmbi.

— Nu, nu mi-e dor de casă. Imi urăsc țarina care m'a lăsat să plec, ca să-mi pierd sufletul, deschizându-mi ochii în vârtejul mecanic al orașului.

Deodată Sandu tăcu. Ochii Anei ațintiră asupra lui aveau o strălucire bizară.

— De ce mă privești așa?

— Tu mă distrezi, și-mi plăci.

— Era vorba de sufletul meu... Tu pe mine nu mă distrezi, și nu-mi plăci.

Sandu îi răspunse cu accentul lui obișnuit de ironic. Dar în clipa, când își aruncă gluma tresări. Cu vraja ei, cu ochii aceia adânci, învăluiți în vis, cu zâmbetul acela ucigaș, cu frumusețea ei toată. Ana mergea alături de el, distrată de firea lui paradoxală. Teofil și toți cei cari i-au sorbit mireasma, oirăvindu-și sufletul, au fost robii tainei, care infloreste într-o privire sub păienjenitul genelor și izvoarește voluptuoasă dintr'un surâs. Poate fără rost, ori poate ca o amăgire pentru suflet și ca mierea unei flori pentru albine e surâsul unei femei.

Sandu își aprinse o țigară. Fumul ei amărui îl calmă. În mintea lui, ca un răspuns la gândurile ce le întrerupsese, se ivi o reflexie: Dacă ași iub' femeia asta, care ca un până splendid își desfăce penele în fața mea, făcându-mă să cred și în superba taină a sufletului ei, ași primi răspunsul ironic al vieții la ironia mea. Cei vechi, cari trăiau cu instinctele mai intense ca noi, când reprezentau iubirea în chipul unei femei goale, care se oglindește într-o piscină între doi păuni, au simțit bine desărtăciunea ei. Seduși de bănuite vrăji ale naturii, care nu-și istovește motivele noi, numai ca

să procreeze... De m'ași lăsa sedus, ași fi capriciul dumnezeicești prostii...

Mergeau tăcuți alături. Ochii Anei îl sfredeleau cu aceeași insistență. Se opriră pe terasa unui pavilion. Mese albe și fotolii de pai împletit. Deasupra copacilor înalți și stufoși, se vedeau câte-va acoperișuri înalte, bătute de lumină. Teii înfloriți își răspândeau mireasma lor dulce și farmaceutică. Se așezară la o masă. Un chelner bătrân și grav ca o problemă filosofică, le aduse două siropuri de portocale. Intr'un târziu Sandu se simți obligat să răspundă:

— Tu ieși o femeie frumoasă, ai un zâmbet dumnezeicesc și capricii demonice... Așa te-ar măguli Teofil, eu însă nu cred în aparențe. Dacă ai ști să muști ca Lucreția Borgia și în rană să lași veninul cel mai curat, sau dacă ai purta în ochi nevinovăția Magdalenei, dorind păcatul fără să-l înfăptuiești vre-odată, te-ași vrea. Sunt senzații, care se repetă rar în lume și ele m'ar distra... Eu nu vreau idoli și Lucreția Borgia și Magdalena nu au fost idoli. Eu nu mai știu să sărut cu decență o mână de femeie.

Ana își ineruntă o clipă sprâncenele, apoi senină, cu un fior neașteptat șopti:

— Glumele tale, sufletul tău, mă distrează. Diseară voi veni la tine acasă să ne iubim.

— O, draga mea, vei avea decepții. Ce te poate atrage la mine? Teofil ar muri de dorul tău, iar eu însu-mi nu ți-ași putea oferi nimic deosebit. Eu, ca un plop, pe o margine de drum pustiu, sunt un simplu semn de mirare sau de obosală. Nu am nici cuibul cald, nici farmecul obișnuitelor visuri de iubire. Uite, sunt slăt, ochii mei n'au străluciri distinse și vorbele mele sunt mai brutale ca adevărul. Cum însă sunt înalt, am mulțumirea că văd mai departe ca alții...

Ana repetă:

— Diseară voi veni să ne iubim. Poate va fi un capriciu, poate nu va fi. Nu mă vei aștepta cu flori, voi aduce eu flori și floarea trupului meu și îți voi spune cu șoapte vrăjite.

— Nu vreau să-mi înșel prietenul. Pentru Lucreția Borgia însă, l-ași înșela. Sunt păcate mari și urâte în lume, totuși pentru superba și spontană lor libertate oamenii le adoră.

— Sandule, ești un vanitos. Păcatele mari pot fi trăite și în umbră, fără splendoarea care le-o dă istoria. Câte păcate au trecut mari și necunoscute, fără să le scrie cronicarii. Dar ele au fost lăiate. Noi suntem două ființe, care treceau necunoscute prin lume, dar stăpântori pe împărăția sufletului nostru.

— Dacă ași ști, că ai dreptate, te-ași aștepta diseară în mansarda mea. Nu ai fost niciodată la mine? Stau sus într-o mansardă. Nu pentru poezia mizeriei, ci pentruca femeile care urcă până la mine cele cinci etaje, obosind, să uite vorbele dulci și banale, cari se spun la întâlniri de dragoste.

Sandu își pironi privirea pe linia albă a degetelor Anei, cari se jucau cu un ciucur de mătase de la umbreluță. Chelnerul sta la câștiga pași, ca o umbră în luminoasa zi de Mai.

Sandu continuă:

— Sunt în mine o teamă... Dar nu, mai bine să-ți spun o poveste... Odinioară un prinț blond, cu ochii albaștri ca două safire fără preț, iubea o curtezană iubită de toți.

Intr'un amurg însăngerat, care servca ca decor parcului princiar, prințul și-aștepta într'un jet, pe terasa de marmură albă, curtezana, fi sta cu ochii închiși și capul îl rezemă de mâna dreaptă. În fața lui un jet gol.

Târziu în singurătatea princiară, cu un foșnet de mătase, fină ca un parfum de seară și obosită de prea mult suflet veni curtezana și se așeză lângă prinț.

D I D O N A

*Pe-un fin prundiș aruncă arc, tolbă... — Grotă-i plină
De fulgere. — În Troia am strâns în suluri pagini
Cu'nflorituri mai mândre. Fugeau prin nori imagini
De zei. Zăream Olympul când Zeus trăsnea lumina.*

*Didona lace. Soarta puterniciei Carlagini
E'n mâna lui Aeneas. Originea divină
O tulbură dar nu vrea să i se dea cu vină
In zări de foc sânt oaze dar oaza-i în păragini.*

*Sub vii scipiri de fulger își prinde'n umăr boldul
De aur dar tunica de purpură când strânge
Ii scapă'n val. Ca neaua răsare pieptul, șoldul.*

*Enea se adapă și beat în brațe-o frânge
Iar Dido aiurită la pieptu-i (sub imboldul
Lui Eros) îi ia gura și-o mușcă pân'la sânge.*

EMIL RIEGLER

Ochii lui cu străluciri ciudate, o privă. Ii spuse :

— Alungă-ți melancolia. Iți vreau pe buze iar zâmbetul norocului meu.

Marmora albă a terasei avea în oglinda ei, reflexul însângerării din amurg.

Curtezana era albă și tăcută, ca o fantomă. Prințul îi șopti înfiorat :

— Ți-am dat sufletul și bogăția mea. Dacă crezi că mai am ceva, cere-mi și-ți voi da, numai alungă-ți melancolia. Iți vreau pe buze zâmbetul norocului meu.

— Măine seară e balul, răspunse frumoasa, și pentru rochia mea de măine seară, îmi trebuie două safire la o grafa.

— Iți dau cele mai frumoase safire din țara mea. Vreau să te văd zâmbind.

Pe marmora albă a terasei se stingea însângerarea crepusculară.

— O, ce bun ești. Cele mai frumoase safire din țara ta sunt ochii tăi. Iți mulțumesc, Măine seară mă vor admira toți...

Sandu tăcu o clipă și apoi uitându-se în ochii Anei zise :

— Te aștept diseară. Poate îți voi da și eu ochii mei, toată strălucirea sufletului meu.

(Din Insemnările lui Sandu Oltea)
20 Mai

Îmi istovisem izvorul senzațiilor și voi pagini confidante ale sufletului meu și ale slăbiciunilor mele, luni de zile ați rămas închise. Jucând în viață un rol ce nu era al meu, voi singure m'ați cunoscut și mi-ați fost prietene. Am trăit o farsă, ca să-mi ascund goliciunea și ca să-mi înăbuș jipătul sălbatec al dorului meu de viață.

Dacă ai mei nu m'ar fi trimis în lume și ași fi rămas acasă să țin plugul de coarne și să păzesc noaptea cirvizile la câmp, n'ași fi învățat să-mi ascund sufletul. O, ce dor îmi e de viața părinților mei! Când stelele licăreau pe cer și luna palidă și ca un semn de întrebare se culca în apus pe zarca pământului, ca în noaptea asta, eu poate învăluit în vre-un suman, sub vre-o salcie de pe malul Târnavei, mi-ași fi păzit cireada și mi-ași fi depănat dorurile. Și dacă ași fi fost atât de fericit ca în clipa asta, n'ași fi zvârcolit în iarba umedă a nopții și ași fi mușcat în țărână ca să nu țip și stelele ar fi încrimentat mirate pe cer.

Aici însă tac și ascult, cum clocoțește în mine sângele și mă dor clipele ce trec prea repede.

Tac și ascult cântecul nopții.

În fața mea doborâtă de patimi doar-me Ana. Am adormit-o pe brațele mele, în care s'au trezit toate energiile dorului primitiv.

A venit. S'a ținut de cuvânt. Am așteptat-o cu frică. Eu, care sunt pentru toți o țesătură ciudată de ironii, tremuram. Inima mea zvâcnea, ca un monstru, strâns în cătușele pieptului. Când i-am auzit pașii pe coridor bătăile inimei mele au stat și desigur în clipa aceea am fost alb ca varul. Când a deschis Ana ușa, m'am ascuns după perdea, ca să mă pot reculege și să-mi pun pe buze iar surâsul rece al ironiei. Ea crezuse că fac o glumă. În brațe avea un mănunchi de bujorii albi.

— Am venit, Sandule, și ți-am adus flori și floarea zâmbetului meu.

Ana risipi florile pe masă. Mireasma lor îmi risipi ironia. Voiam să-i spun răsând: Ai venit să te dîs'rezi? Ai venit să-ți risipesc plictiseala? — Dar am tăcut. Mireasma florilor mă ameți. Poate ca și alții i-am căzut în genunchi, mi-am îngropat capul în poalele ei, i-am sărutat mâinile, am privit-o sălbatec în ochi, să le înțeleg misterul. În clipa aceea ași fi fost în stare să fac orice crimă.

Apoi poveștile, aparențele, totul s'a năru't într-o înclăștare nebună. Bujorii albi ori cât parfum ar risipi, oricâți trecători le-ar sorbi sufletul tot albi rămân.

Cutremurul de pământ în București la 23 Ianuarie 1838. — (Academia Română. Secția Stampelor).

Prin viața Anei, părea că sunt primul trecător.

I-am șoptit toate banalitățile dragostii, i-am făcut cea mai mare jertfă, sfâșiind aurcola de superioritate a ființei mele și arătându-i inima mea goală, sângerândă de propriile ei desertăciuni, inima mea, care bate și ea cu aceeași cadență comună, care ilustrează banalitatea.

Și acum stau învins de propria mea armă. Ana doarme. Ana vită. Femeile și florile au încă ceva comun: Cine le-a sorbit otrava și le-a sărutat petala, nu le poate uita. Dar ele stau nepăsătoare în calea tuturor cu aceeași ispită.

Până azi mi-am ferit sufletul de desertăciuni. Și-acum învins, am un singur regret : Efemeridele, fluturașii aceia mici și albi, și plâpânzi, mor istovite, odată cu dragostea lor. Am grămădit în sufletul meu atâtea așteptare și atâtea patimă... Ași fi vrut să mă sting în deslăntuirea ei.

21 Mai.

Azi a venit Teofil. Era palid, era de nerecunoscut.

Ana era culcată leneș într'un fotoliu. Nici nu tresări, par'că ar fi venit un străin. Îmi spuse:

— Nu vreau să-l văd, mă plictisește.

— L-ai iubit. A fost odată toată bucuria sufletului tău!

— Nu vreau să-l văd. Ei bine, nu mă plictisește, mi-e frică de el și de amintirile lui...

O clipă păru că se înduioșează, dar pe fața ei se lăsă treptat aceeași senină nepăsare. Ași fi vrut ca un sălbatec să pătrund în sufletul ei și să-i fur taina.

Mai târziu abia mi-am dat seama că n'ar fi trebuit s'o ascult. Când Teofil a deschis ușa, m'am fixat în fața lui și nu l-am lăsat să intre.

— Sandule...

Nu putu mai mult. În ochii mei era, se vede, o strălucire așa de păgână, ura vorbea așa de sălbatec din ființa mea, încât Teofil încrimentă. Abia putu șopti:

— Sandule, prietenul meu, mi-ai sfâșiat sufletul ca un barbar.

— O iubesc.

— Nu mă goni, Sandule. O iubesc și eu. Nu mă goni Sandule...

Glasul lui muri. Era palid. Buzele lui erau albastrii.

I-am izbit ușa în față. Se auzi o cădere năbușită.

Ana porni într'un hohot de răs furtunatic. Râsei și eu cu ea. Ana zise:

— Ce lipsit de bărbăție! Eu te-ași fi distrus, ha, ha, ha...

Răs de argint și în ochi străluciri de fericire.

— Ana, ești rea.

Râsul amuți. Palidă și fără putere, Ana răspunse:

— Nu sunt rea. Îngrop încă trecutul. Îl îngrop în vultorea vieții și viața e brutală.

Intr'un târziu pe coridor se auz' pașii unui om care se depărtează și care duce pe el o povară grozavă. Mai grea decât povara patimilor milenare ale lumii.

22 Mai.

Bujorii albi se veștejesc. Parfumul lor îmi pare ultimul spasim al voluptăților trăite.

Azi spre seară Ana citea o carte. În liniștea casei senzațiile își cântau marșul triumfal. Sufletul meu... Nu, trupul meu era o fanfară demonică, de patini.

Ași fi vrut să-i spun: Uite, iubita mea, viața țipă în larguri. Haide... iubește-mă, topește-ți ființa în îmbrățișarea mea. Să ne fie ultima îmbrățișare. Ași vrea să mor de dragoste...

Ași fi vrut să i-le spun, Dar n'am putut.

I-am luat cartea din mâni, i-am închis cu degetele pleoapelor și am sărutat-o blând, tăcut și cuprins de o sfârșeală plină de fiori.

Am stat așa unul lângă altul. Apoi, răspunzând poate la o desiluzie, Ana îmi zise:

— Ești schimbat, ești altul. Te-și fi vrut altfel. Nu vreau să fiu admirată, vreau să trăiesc...

Nu i-am răspuns. Are dreptate. Venise doar la mine s'o distrez, să f'u clovnul reginei mele și eu în loc să-mi păstrez decorul meu nou și interesant, am devenit un biet om care iubește banal și obositor.

Are dreptate.

Ce repede se veștejesc bujorii albi...

23 Mai.

Azi în lipsa mea a venit Marcu. A vorbit cu Ana. Venise din partea lui Teofil. Mă așteptam să găsesc pe Ana tristă, sub povara cuvintelor de muștrare ale lui Marcu. Dar era senină. Ce i-s'a spus din partea lui Teofil, nu mi-a povestit, dar în schimb mi-a repetat toate glumele lui Marcu.

— Ce strașnic om e Marcu!

— Da e zdravăn, și când râde i-se văd toți dinții.

La răspunsul meu Ana tăcu.

Personalitatea lui Paul Valery

Pe când se afla în Spania, într'unul din acele turnee de conferințe care l-au purtat prin mai multe puncte ale Europei, Paul Valery fu invitat să viziteze renumitul ermitagiu al Sfântului Juan, loc așezat pe o mare înălțime muntoasă și de unde se poate vedea panorama întregii regiuni catalane. Un tunicular conducea către acest punct predominant. Ajuns târziu, însoșitorii lui Valery căutară să străbată prin mulțimea care își aștepta rândul la porțile tunicularului, dar un tânăr călugăr franciscan interveni și se opuse. După o discuție destul de îndârjită unul din însoșitorii spanioli ai lui Valery izbucni: „Ce rușine, D-lor, pentru poporul Cataloniei, când se va ști în toată lumea că n'ați lăsat să treacă pe „ințeleptul francez” (Savio francez). Această amintire o povestește Valery cunoscutului jurnalist literar Frédéric Lefèvre, care de curând a publicat un volum de convorbiri cu poetul „Tinerei Parce” (Entretiens avec Paul Valery — „Le Livre” Paris 1926). Cartea aduce o mulțime de trăsături și sugestii menite să ajute la caracterizarea personalității maestrului francez, figură deosebit de complexă, înzestrată cu atributele esoterismului, greu de prins în resortul ei fundamental, imposibil de simplificat.

Merită însă să reținem mai întâi cuvântul pe care călăuză spaniolă l-a întrebuințat. Cu ce reputație anume va fi ajuns Valery în Spania, care va fi fost atmosfera pe care repede sa trecere pe acolo a creat-o, că necunoscutul om din popor care îl însoțea, a găsit vorba care i se potrivește mai bine?

Se amestecă adeseori filosofia cu înțelepciunea și filosofia cu înțelepții. Lucrul nu este cu toate acestea posibil. În munca generală a filosofiei, există un moment pur constructiv, arhitectural și există unul a cărei excelență stă în punerea naivă a problemei, dintr'un interes firesc și spontan pentru obiectul gândirii speculative. Despre Descartes se poate spune d. p. că este unul dintre aceia care au reprezentat în mai mare măsură virtutea acestui din urmă moment, pe când în filosofia imediat următoare lui, momentul constructiv cade în primul plan. Există apoi gânditori cari trăesc istorice-

24 Mai.

Azi iar a venit Marcu, bunul meu, prea bunul meu prieten.

25 Mai.

Când ne-am deșteptat, soarele dimineții strecura în odaie vesel, câteva pete de lumină.

Pe pieptul meu gol Ana, rezimase capul, și părul ei despletit, părea că e o rădăcină cu mii de brațe, care trăiește din seva inimei mele.

M'am încredințat că doarme, și gândul a soptit tainic visurilor ei:

— Ași vrea, viața mea să fie ca o iederă legată de a ta, așa vrea să fiu un bulgăre de lut și tu să fii soare, și smerit, plecat și plin de sete s'aștept isvorul tău de lumină...

— Ași vrea să-mi fie vorba mlădiosă și dulce, să fie imn închinat frumuseții tale, și lumea să mă creadă profetul tău...

— Ași vrea să fiu vis, închegat din tot ce-i mai frumos în lume, să picur pe ochii și buzele tale și nimeni, nimeni să nu mi te poată lua...

Dar visurile ei nu au auzit șoapta gândurilor mele.

În vis Ana zise:

— Ce strașnic om e Marcu!

ște problema filosofiei, ca un fel de temă constituită treptat prin veacuri și care se impune intelectului omului modern; există însă și alții pentru cari filosofia se confundă cu problematica personală a gânditorului, crește și se dezvoltă în atmosfera proprie de tragism a vieții lui. Pe această alternanță dintre intuitivi și sistematici naivi și istorici se construiește întreaga dezvoltare a filosofiei. termenul de „ințelept” mi se pare că se cuvine mai potrivit cugetătorilor aparținând primei dintre cele două categorii amintite aici. Și este foarte interesant de văzut cum gânditorul Valery a anulat în sine orice spirit de sistem, a suprimat orice relație istorică și cum atitudinea cercetătoare se împletește la el cu însuși detaliul vieții. Cartea lui Fr. Lefèvre ne aduce în această privință contribuții prețioase.

Cariera literară a lui Paul Valery a fost întreruptă de o perioadă de tăcere care a durat 17 ani. Aus să se explice asupra acestor împrejurări, Valery declară: „Heredia îmi imputa regulat ceea ce el numea lenea mea și care nu era decât consecința exterioară a unei modificări profunde care să petrecea în mine. Ce modificare? N'aș putea s'o definesc. Ea era datorită poate unui fel de substituție în factorii ereditari predominanți, dar în definitiv, nu pot spune nimic. Literatura nu satisfăcea spiritul meu de atunci. Mă obișnuiam s'o consider ca pe o activitate parțială al cărei obiect superior este studiul și câștigul mijloacelor de expresie ale limbii. Am trăit ani lungi în reflecțiuni foarte diverse, fără să mă gândesc vreodată că o carieră literară ar putea conveni naturii mele... Nu vedeam ieșind din reflecțiunile mele o lucrare determinată, ci numai o limpezire a cugetării. Tot ce am scris de atunci m'a fost comandat, în ce privește proza sau cerut, în se privește versurile. Astfel Euphions ou l'Architecte mi-a fost comandat de revista Architectures, care fixă chiar numărul literelor (115.800) pe care eseul meu trebuia să-l aibă. De curând un critic găsea că acest dialog e prea lung. Iată că lungimea lui nu-mă aparține”. Poate niciodată spiritul de sistem n'a întâmpinat o opoziție mai radicală ca la gânditorul care declară a fi scris mai totdeauna la cerere, respectând niște limite impuse — desigur și pentru motivul că în asemenea condiții, exercițiul metodologic al gândirii (punctul central al problemei lui Valery) crește în rigoare și precizie, după cum forma plastică își sporește reliefurile în măsura forțelor care au comprimat-o.

Să vedem însă care este atitudinea lui Valery față de viața istorică a problemei filosofice. Criticul Thibaudet a încercat să localizeze cugetarea maestrului în succesiunea bergsoniană. Dar Valery declară: „Personal, în materie filosofică sunt un autodidact. Nu știu dacă pot fi redus la tipul bergsonian, după cum ar vrea amicul meu Thibaudet; dar, nu cred. Bergson aparține marelui dezvoltări filosofice. În ce mă privește, nu fac altceva decât încerc să aprofundez ceea ce voi numi problemele mele și care nu erau în chip necesar problemele tradiționale ale filosofiei. Fiindcă trebuie totdeauna să ne justificăm în proprii noștri ochi, mă justific uneori făuriindu-mi o anumită definiție a filosofiei. Ei bine! socotesc „filosof” pe orice om, de orice grad de cultură ar fi, care încearcă din când în când să-și creeze o vedere de

ansamblu, o viziune ordonată a tuturor lucrurilor pe care le știe, și mai ales a celor pe care le știe prin experiență directă, internă sau externă. Se poate concepe un filosof de foarte mare stil, care n'ar avea cunoștințe științifice și care ar fi un personaj foarte interesant. Poate chiar foarte important...” Dețășarea înțeleptului de problemele tradiționale ale filosofiei, Valery o subliniază anume. Caracteristic este apoi faptul că diferențialul și subtilul Valery reprezintă o concepțiune populară a filosofării, când se știe că înțelepciunea este înțeleasă adeseori ca ipostază populară, naivă și genuină a filosofiei.

Înțința cercetătoare, neatârnată față de problemele istorice ale filosofiei, năzuind cu răbdare și modestie către o sinteză personală, cum se va conduce în mijlocul lumii care dela o vreme îl arată o solitudine oarecum indiscretă? Paul Valery poartă și printre oameni spiritul de investigație care îl caracterizează. Asemănându-se cu Descartes în ce privește independența gândirii, înclinarea de a relua problemele dela început și de a le soluționa personal, Valery se desparte de întemeietorii filosofiei moderne prin curiozitatea față de oameni și întreprinderile lor. Așa se explică el odată asupra „mondentității” lui. Din sugestivele observații care se pot citi în această privință, desprindem următorul pasaj: „O conversație chiar superficială cu oameni cari se găsesc pe culmea carierii lor într'un domeniu oarecare al activității, este totdeauna o învățătură, o precizare de un preț inestimabil, fie că ne învață direct, prin experiență imediată, că oamenii sunt oameni și că cele mai înalte situații nu-i feresc de a fi; fie că ne îngăduie să simțim în câteva clipe, chiar numai printr'un cuvânt, o privire, o tăcere, toată distanța care există între prejudecățile și anticipațiile noastre și opiniunea acelora care știu. Relațiunile omeneste sunt foarte prețioase și frecventarea lumii este singurul mijloc de a ni le procura. Unele cuvinte schimbate în jurul unei mese de seară sau în jurul ceaiului instruesc și maturizează pe un om mai mult decât lectura a o sută de volume. În ce loc al universului se pot întâlni politicul, financiarul, diplomatul, clericul, omul de spirit, clubmanul, omul de litere, dacă nu la marginele unei cești de ceai și cu prilejul prăjiturilor? Și acest mediu, atât de prielnic rapidei percepțiuni a comediei umane, este aproape în întregime, opera doamnelor”.

Străbate din toate acestea ceva din figura celui *honnête homme*, idealul etic al clasicismului, la care înclinația cea mai prevenită se întrunea cu tactul și bună voința față de oameni și pe care Valery însuși ne-a lăsat să-l întrezărim când într'una din scrierile sale (Introduction à la methode de Leonardo da Vinci) a pronunțat remarcabila vorbă: Un homme très élevé n'est jamais un original.

TUDOR VIANU

Cu fulgii de zăpadă

Pașii greoi și cadențați ai lui Conu Cristache, lăsau urme adânci în zăpadă.

De-aproape o oră o bătătoarea, cu mâinile băgate adânc în buzunarele blănii, cu căciula de astrahan tăindu-i jumătate din urechi, cu gulerul ridicat, din care se vedeau doar ochii, fermecători acum vreo zece ani în urmă.

Singur, străbătea pânza fulgilor de zăpadă și liniștea străzii mari a târgului, unde se retrăsese după o viață plină de aventuri — cum obișnuia să o numească Conu Cristache de câte ori gândurile îi răsfoiau cartea amintirilor.

Era pentru prima oară când sergentul din post îl vedea la ora asta și mai ales singur.

Crezând că a înțeles misterul acestei „svârcoliri”, Moș Nae — sergent de oraș de câteva decenii — își dete capul pe spate și cu clipiri șirete din ochi, gândi:

— Conu Cristache are o 'ntâlnire.

Tuși, și salutând coti colțul incredințat că devotamentul de care a dat dovadă acum, îi va aduce odată cu venirea la putere a acestuia, gradul de sergent-major.

Și cu iluzii se'nfundă în întunecimea străzii.

Conu Cristache ajunsese în dreptul lămpii electrice. Jocul steluțelor albe ce se zărea acum lămurit, făcu să-i cotească gândurile pe drumuri mai frumoase, prin locuri pe unde își îngropase tinerețea. Și ca întotdeauna când dorul aducerilor-aminte îl coprindea, își scoase porte-cigarette-ul greoi de argint — pe care sus în colț era gravată o inimă, înăuntru căreia era scris: „j'aime qui m'aime et lui porte bonheur” iar didisupt o înșiruire de nume care avură darul să-i smulgă un zâmbet discret — își scoase o țigare cu vârful aurit și primele fumuri le prefăcu în rotogoale ce se pierdeau prin fulgii de zăpadă întocmai ca gândurile lui prin mulțimea amintirilor. Își continuă drumul cu pașii mai rari, cu frica de a nu goni imaginile trecutului ce se urmau cu regularitate de cinematograful.

Și Conu Cristache le urmărea, privind departe prin desimea fulgilor.

Trăise viața fără să guste din amărăciunile ei. Mulți cari l-au cunoscut spun că mulțumirea lui se datorește faptului că nici odată n'a cunoscut lipsa banului. Dar tot atât de mulți mai spun că „a trăit viața numai cu sufletul”.

După ani de „holtei” luă părtașe fericirii lui pe Tanți Căpreanu, care îi furase atâtea nopți, ca să-i scrie în odaia lui de student pagini întregi pe care le recitau anii în urmă în zile de toamnă când tristețea frunzelor galbene ce se vârtejiau printre picăturile mărunte și reci de ploaie, îi închidea în fericirea lor.

Și acum, după atâtea timp, le recitea rând cu rând și cu ele întreaga lui viață.

Pe străzi liniștea își desfăcea pânza, speriată din când în când de fluieratul cu înflorituri al domnului Comandant de Sergenți — care făcea obișnuita inspecție — și de lătratul câinilor ce-l petreceau.

Lămpile electrice clipiră de trei ori. Era semnalul că peste un sfert de oră se sting.

Conu Cristache își aduse aminte că e târziu și, încet se îndreptă spre casă.

Răceala fierului porții îi pătrunse prin mânușe. Mulțimea de amintiri ce-l năpădeau, pieriră speriate.

Acum gândurile începură din nou să i se vârtejuiască. Plecă dela poartă până la bordura trotuarului. Porni îndărăt, dar deabia după doi pași se opri.

Tresări ca și când o vedenie urâtă îi trecu prin față. Câinele începu să latre. Rușinat parcă de el, se apropie de poartă, o deschise cu grije și numai atât cât s'ar fi putut strecura. Dar rămase acolo. Chemă câinele care începuse să chefnească. Porni din nou, furișându-se să nu fie văzut de cineva.

Lămpile electrice se stinseră. Intuieric îl opri din nou. Gândurile se frământau înainte cu mai multă furie.

I se păru că dacă l'ar vedea cineva, cu siguranță, l'ar crede nebun.

O pată de lumină ce se juca pe zăpada albă, îi fură privirile spre ferestrele casei.

Aceleași ferestre, pe care le știa de atâtea ani i se părură acum stranii și fără rost.

Oglinda de lumină ce se prinsese în zăpadă, se întunecă de o umbră.

Ca și când își aminti de ceva, porni grăbit spre poartă. Intră repede și fără să mai ocolească pe potecă, trecu deadreptul prin zăpadă până la ușă. Era închis. Trebui să sune de câteva ori. Așteptă destul ca mândria să învingă din nou hotărârea care-l făcuse să ajungă așa de repede aci.

Ii era peste puțină să priceapă cum Tanți după atâtea ani de fericire, în care nu l-a rugat cel puțin să renunțe la vreun gând al lui, acum să se 'ncăpățâneze și chiar mai mult, „să ridice tonul”.

— De ce tocmai acum?! Deabia are 17 ani Marta.

...Și la urma urmei dacă e vorba de căsătorie apoi în nici-un caz Vădeanu. Sunt atâți băieți cari ori când ar lua-o pe Marta. N'au averea lui Vă-

EXPOZIȚIA „CONTEMPORANII”

MILITA PĂTRAȘCU

desen de MARCEL IANCU

Vom retrăi

Și poate într'un târziu și în departe,
Când noi vom fi fărăna de lupta vieții 'nvinși,
Vom retrăi viața pierdută într'o clipă,
Vom reînvia cenușa 'ngropată 'n anii stinși
Și vom culege poate a anilor risipă.

Vom retrăi în chipul pierdut al orișicui,
Vom fi ce altădată am fi voit să fim;
Vom retrăi în totul și 'n chipul nimănui,
Vom fi eterul, poate, în veșnicul mormânt,
O clipă, — și în urmă dori-vom să murim.

Și poate'n moarte numai vom retrăi o clipă,
Imagini dispărute vor învia din scrum;
Din lumi îndepărtate un vânt, 'cernită-aripă,
Va flutura din țara pierdută 'n negrul drum,
Și-om năzui 'n departe tot ce-om trăi în noi.

Sau amintirea numai de veacuri în cenușe
Va fi o pală rugă într'un verset postum,
Și 'ncătușați de vreme în negrele cătușe
Sau pribegind aiurea pe 'ntunecatul drum,
Vom retrăi în chipul pierdut al orișicui.

ALEXANDRU COLORIAN

deanu? Dar bine nenisorule, ea m'a luat pentru bani pe mine? Atunci...

Intorsătura cheii îl făcu să-și oprească gândurile. Servitoarea îi deschise ușa privindu-l mirată.

— Nu ți-am spus să găsești lampa aprinsă când vii acasă?

— Dar Domnul, nici odată nu s'a întors la ora aceasta.

— Trebuia să știi. Aprinde lampa în birou!

Și acestea le spuse tare, prea tare chiar, ca și când ar fi vrut să le mai audă și altcineva.

Își desfăcu blana și intră în birou.

Din dormitor nu venea nici un șgomot. În vârful picioarelor se îndreptă într'acolo. Își lipi urechea de uș. Oglinda din colț îl făcu să zâmbească.

Un șgomot — se deschidea o fereastră — îl făcu să tresară.

Repede se așază la birou. Fotografia Martei singurul copil, îi aduse aminte de cele petrecute în astă seară, la masă.

Ajutorul de judecător Vădeanu venise, pentru a doua oară, să-i ceară pe Marta. Mai venise el odată la Crăciun când era și ea în vacanță și după ce Conu Cristache o întrebăse, îi dete răspuns că:

— E prea tânără. Mai târziu „om“ mai vedea.

I-ar fi plăcut și lui Vădeanu. Când a întregat însă pe Marta, a văzut în privirile ei ceva pe care conu Cristache l'a înțeles. Și n'a mai stăruit.

Astă seară când i-a spus lui Tanți de stăruințele lui Vădeanu, a început — cum îl numea el — un adevărat scandal.

Și tot acest „adevărat scandal“ și-l aminti și mai ales fraza care i se întipărise în minte:

— Ei bine Domnule, vreau și așa trebuie să fie!

Conu Cristache nu i-a răspuns nimic.

Și-a luat blana și cu gândurile risipite a bălătorit atâta timp zăpada.

— E de necrezut! Tanți să-mi spună

vorbele setea?! Când atâția ani n'a fost cea mai mică neînțelegere între noi, să-mi facă toate câte mi le-a făcut?! Și pentru ce? Pentru ce? M'am întregat deatâtea ori... Pentru că nu vreau ca Marta să ia pe Vădeanu. Știe bine că fetii trebuie să-i fie drag cineva. Își aduce perfect de bine aminte că la vârsta Martii își scria scrisori în fiecare zi. Dacă ar fi îndemnat-o atunci să ia pe un... oarecare? Aș fi vrut să văd ce-ar fi făcut?

Am luat-o eu pentru că a avut bani? M'a luat ea pentru că aveam avere?..

Aci se opri. Cineva dela spate parcă îi spune:

— Ai avut avere. Era fată săracă.

Inchise ochii și câteva clipe totul se învățea cu el. Își strânse cu putere tâmplele.

— Nu, nu, nu se poate... Și dacă totuș așa e? Ușa dela dormitor se deschise. Ușor, pe nesimțite Tanți intră în birou. Când fu aproape de el, Conu Cristache tresări. Vru să se uite, dar își întoarse repede capul.

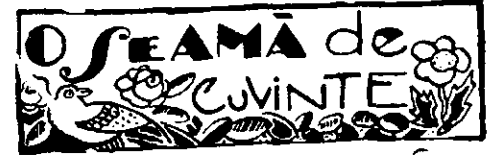
— Ești supărat pe mine?

Cocu Cristache îi apucă mâna și sărutând-o șopti mai mult ca pentru el:

— Nu!

Afară vântul svârlea cu nămeți în geamuri. Flori albe se statorniciau o clipă, pentru ca să fie spulberate. Nebunatacul vânt se juca într'una cu ușa.

MIHAIL ȘR. BĂIȘOIU

Charles Baudelaire, marele poet, era formalist în toată puterea cuvântului.

Intr'o zi, croitorul său intră în camera poetului și-i ceru plata unei datorii.

— Domnul meu, zise Baudelaire supărat, nu aveți oare nici o idee cum trebuie să se poarte cineva în buna societate? Cum puteți să-mi prezentați nota de plată când mă aflu la dejun? Dacă aveți afaceri cu mine, trebuie să vă anunțați întâiu:

Croitorul eși și făcu cum i se spusese.

Baudelaire privi cu atenție, prin monoculul său, cartea de vizită a croitorului, o înapoi apoi servitorului și-i zise degajat:

— Spune domnului, că nu sunt acasă!

Nestroy, autorul cunoscutului vodevil „Lumpatius Vagabundus“, intră grăbit în cabina unor artiști și strigă:

— Ați auzit că acum, în Franța, trebuie să se deschidă toate scrisorile?

— Imposibil! Dar de ce? întrebă rău.

— De sigur! Căci dacă nu s'ar deschide scrisorile, cum ar putca fi citite?

Crebillon, autorul dramatic, căzu greu bolnav câțiva ani înainte de a termina tragedia sa „Catilina“.

Medicul său Hermant profită de ocazie spre a-l ruga să-i dea manuscrisul gata al primelor două acte.

— De când oare ucigașul are dreptul de a moșteni victimele sale? întrebă bolnavul.

Alexandru Dumas, e întregat de un individ plicticos:

— Tatăl d-voastră a fost metis, bunicul d-voastră negru, dar străbunul ce a fost?

— Maimuță, răspunse Dumas. Familia mea începe cu ceea ce sfârșește a d-tale!

Auber, se afla odată în societatea unui diletant tânăr și foarte bogat.

La întregarea, cu ce se ocupă, tânărul răspunse cu îngâmfare:

— Compun acum o operă în două mari acte pentru Opera comică! Dar dumneata ce faci?

— Eu, răspunse Auber cu o prefăcută sficală, am terminat tocmai cinci acte miștele pentru Opera Mare!

RUD. A. KNAPP

In ora umbrelor

Și pisica toarce ghemuită,
Intr'un colț de canapea cotită
De trecutul meu și al pisicii...

Și e ora umbrelor și-a friicii...

Și pisica toarce... toarce 'ntruna,
Amintindu-și streșina și luna,
Dintr'o noapte caldă și senină...

Și eu tremur într'o pelerină...

Și pisica toarce... toarce... toarce...
Trece-o umbră și-apoi se întoarce,
Băjbând cu mâinile pereții...

Și pisica-și toarce firul vieții...

D. N. TEODORESCU.

TOT DESPRE HAMLET

SAU

Între istorie literară și estetică

II

Și apoi nu trebuie să uităm incomparabila descoperire a lui Looney (1920), după care Shakespeare nu e altcineva decât Ed. de Vere al 17-lea conte de Oxford. Looney era un om serios nu era un lunatic.

De unde provine, Doamne! această uriașă și gratuită activitate umană? De sigur că toate cele expuse până aici au fost stoarse din biata minte omenească sub oblăduirea piezișă a istoriei literare, care își are, firește rostul ei în cu totul alte împrejurări ale desfășurării unei literaturi. Dar de ce istoria literară s'a acățat cu atâtă înversunată desnaudejde de bietul Shakespeare? Fiindcă unele din publicațiile in-quarto ale pieselor sale nu au numele omului din Stafford. Spre pildă, trei din edițiile tragediei „Romeo și Julieta” (1597, 1599, 1609) n'au nume de autor. O a patra cu numele lui Shakespeare a fost imediat retrasă din vânzare. Apoi Shakespeare nu a amintit nimic în testamentul său despre activitatea sa literară. Găsim chiar că unele dintre piesele atribuite lui Shakespeare înainte de 1609 sunt fără nume de autor la 1623.

Numai d. Dragoș Protopopescu m'a scăpat, numai d-sa m'a dat jos din scrânciobul indoelii cu aceste rânduri: „Chestiunea anonimului lui Shakespeare privește... știința. Până la dânsa noi vom înțelege, că cel mai mare geniu poetic al lumii are ceva din psihologia cosmică a stelelor. Prestigiul lui e că, zi și noapte actual rămâne pururi inaccesibil (Pagini engleze 184).

D. Dragoș Protopopescu e în contra „istorismului sec și ateoretic”. (Hamlet sau între istorie literară și estetică în Un. lit.). D. Dragoș Protopopescu e un om de știință, dar nu se ocupă de paternitatea operei lui Shakespeare. Pentru d-sa chestiunea aceasta privește... știința și inter-punctează ironic această afirmație. All right! master Dragoș Protopopescu.

Dar critica textelor și interpretarea lor? Oștiri cerești! Pământ. O, iad! cum ar exclama Hamlet. Dar d. Dragoș Protopopescu a studiat la Londra! L'a văzut și pe Ed. Gosse stând pe scaun în fața lui! Și cu toate acestea e nemulțumit de interpretările date până acum, de la Henry Mackenzie și până la A. C. Bradley. D. Dragoș Protopopescu doarește ca interpretarea să fie strânsă „cât se poate în încăperea faptului pozitiv: litera scrisă”. De aceea invoacă criteriul estetic.

Așa dar conjecturile, zămislirile ideilor în autori, numărul figurilor, cu sau fără carton, fumate în timpul compunerii, căutarea paternității etc., etc., vor fi eliminate din preocuparea d-lui Dragoș Protopopescu. Nu vor mai fi eroii shakespeareiani luați drept creații ideale, nu li se va mai căuta talmăcirea, nu li se va mai născoci psihologie, ci... se vor justifica mult mai ușor prin greșelile poetului.

Hamlet în tragedia lui Shakespeare zice d. Dragoș Protopopescu este o operă pe alocurea neizbită, fiindcă eroul principal, e lax și incongruent; nu mai e un Hamlet ideal, ci unul suspect.

Piesa are „lungimi, e șovăielnică și adesea vacuă (D. P. Hamlet sau între ist. lit. și crit. în „Un lit. I”).

Dar d. Dragoș Protopopescu luat de mână de Robertson, venerabilul septuagenar, va căuta „să surprindă pe Shakespeare în procesul de zămislire a piesei. E vorba de Hamlet (Ibid. II).

Și în felul acesta d. Dragoș Protopopescu

cu va face de fapt istorie literară, crezând că face estetică.

Iată raționamentul Robertson-Protopopescu:

Hamlet e scris pe la 1601-1602. Shakespeare s'a servit de o piesă cu același nume și subiect jucată înainte de 1594 care e atribuită lui Thomas Kid. Primul quarto (1603) al lui Shakespeare poartă titlul „Răzbunarea lui Hamlet” ca și probabil al piesei scrisă de Th. Kid, care nu ni s'a păstrat dar despre care avem urme într-o versiune germană.

Al doilea quarto (1604) dublat și perfecționat până la transfigurare nu mai are titlul din cel dintâi, ci cel de astăzi.

Hamlet în versiunea germană și în forma Kid trebuie să simuleze nebunia, ca să omoare pe rege, fiindcă e înconjurat meru de gărzi. Această aluzie la gărzi dispăre în quarto-ul shakespearean. Dar atunci de ce se mai pface nebun? Ca să se convingă de vinovăția regalului, — născocesc Shakespeare. „El însă uită că Kid îl convinsese pe Hamlet de această vinovăție prin apariția fantomei și piesa actorilor. Urmând deci pe Kid în complicarea acțiunii, însă părăsindu-l în traterea eroului, Shakespeare a scos de fapt pe Hamlet din piesă. De aici un caracter deturmat”, etc. (Ibid.). „De aci un personaj care cam joacă pe din afară, amănă în mod gratuit și gratuit își meditează amănările (cruciala problemă hamletică) „Ceva mai mult, depășind cu noul său erou vechea acțiune, Shakespeare nu s'a gândit cel puțin la o apropiere între aceste două și a emis astfel o contradicție în termeni, o contradicție în natură... „E nebunul de odinioară al lui Kid, care rânjește în nebunul luat în serios de Shakespeare („Ibid”) și de aceea cărturarul profesor de la Cernăuți râde să se prăpădească atunci, când menoricitul de Shakespeare îl ia în serios pe „zănaticul de Hamlet”.

Cu alte cuvinte Shakespeare n'a fost de cât un cărpaciou ordinar, care a interpretat prosteste o operă, pe care nimeni nu o cunoaște, și nici chiar d. Dragoș Protopopescu, lipind la acest text necunoscut petice tăiate grosolan, așa în cât a stricat „fasonul” fabricatului Kid.

Acesta e cel mai inedit exemplu de istorie literară, întiu cât e vorba de inferioritatea unei opere, față de un model, pe care nimeni nu-l cunoaște, de cât din contrafacerea tardivă a unei versiuni germane.

Să luăm acum — cerem ertare lui Robertson și d-lui Dragoș Protopopescu — o altă interpretare și anume aceea a unui traducător și cercetător al lui Shakespeare. E vorba de umilul Guizot.

De la Shakespeare avem două in-quarto-uri: unul de la 1603 și altul de la 1604.

în afară de acestea mai avem o ediție la 1602 înscrisă în repertoriul librărilor din Londra la 26 Iulie 1602 și care ar fi având 2143 de versuri. Acesta nu ni s'a păstrat.

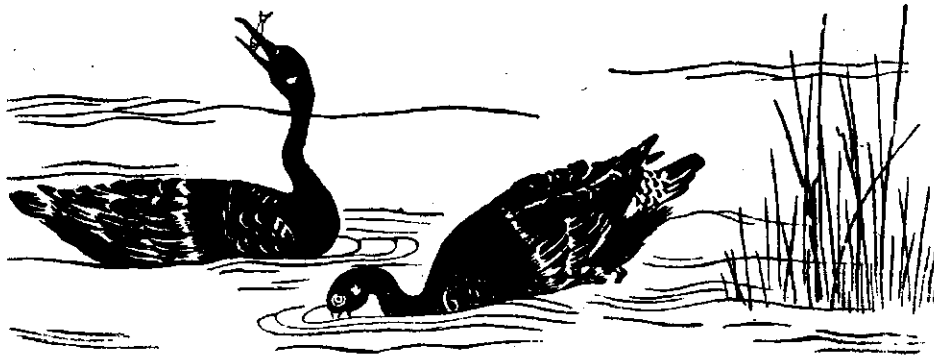
In-quarto-ul de la 1604 are 3719 de versuri, deci este aproape de două ori mai mare.

Până la 1825 nu se cunoștea ediția de la 1603. Și cu toate acestea mai multe documente anterioare anului 1600 ne vorbeau de o tragedie a lui Hamlet. Thomas Lodge în 1596 spre a da o idee de o paloare extremă zicea: „palid ca masca celui spectru, care strigă atât de mizerabil la teatru: „Hamlet răzbună-mă!” O trupă de actori jucase la 1594 un Hamlet la Newington. Apoi Thomas Nash în scrierile citată vorbea de Hamletii extrași din Seneca (1589). Toate acestea au făcut pe Malone să presupue — nu se cunoștea atunci in-quarto-ul de la 1603 — un Hamlet anterior celui al lui Shakespeare, și să-l atribue lui Thomas Kid grație unor mijloace identice la ambii. Când s'a descoperit in-quarto-ul de la 1603, textul ne făcea însă să mergem până la 1591. Într-adevăr în scena a II-a a actului al II-lea în pasajul în care e vorba de actorii ambulanzii din textul de la 1604 aluzia ținea la redeschiderea aceluia teatru al Copiilor sfântului Paul, care avu loc la 1600; în textul de la 1603 aluzia ținea la prima perioadă a reprezentațiilor pe care le da această trupă de copii și care începuseră la 1584 fiind interzise la 1591. În afară de acestea într-o dramă scrisă la 1589 se face aluzie în prolog la Hamlet, caricaturizându-l în mod grotesc. Quizot citează pasajul din prolog; citează și povestea care circula pe vremea aceea (1589) în legătură cu puterea spectatorului care ar face pe un vinovat ce și-ar vedea vina reprezentată pe scenă să și-o mărturisască (mijlocul întrebunțat de Hamlet). Iată cum Quizot dărașă sau în tot cazul zdruncină descoperirea lui Malone.

Este mai mult de cât probabil, crede Quizot că ediția de la 1603 a fost făcută fără concursul și numele lui Shakespeare și anume de către niște librari neonești după un manuscris neautentic sustras actorilor sau chiar autorului, sau după note luate în timpul reprezentațiilor. În prefața pe care John Heming și Henry Condell o pusese în fruntea ediției in-folio de la 1623, adăugând titlul celei de la 1604 că piesa e „imprimată din nou și augmentată aproape dublu după textul veritabil și perfect” 1602?) De sigur că Shakespeare n'ar fi imprimat la 1603 un Hamlet de la 1589, când de trei ani — ediția de la 1602, care nu ni s'a păstrat/era scrisă la 1600 — el își juca un altul modificat.

Autorul acestei interpretări citează foarte multe pasagi din ediția 1603 și din aceea de la 1604 spre a dovedi că ediția de la 1603 e apocrifă.

Prin urmare ediția de la 1603 grație indicilor din text și a mărturiei vechilor editori ca și prin propria mărturisire a lui Shakespeare este triumfătoare de o memorie lipsită de inteligență, și amestecată

cu umpluturi stângace. Textul dela 1589 nu-l avem, cel dela 1602 de asemeni.

Așa în cât o rezemare a textului de la 1604 pe cel de la 1603 e în tot cazul de o valoare inoelnică.

(Note sur la date de Hamlet).

Aceasta ne aduce aminte întru câțva de ceceea s'a întâmplat în mod analog cu Terentiu.

Până la 1907, până când nu se cunoșteau fragmente mai ample, din Menandru, toți istoricii literari admiteau, că opera lui Terențiu se inspiră direct din Menandru, pe care nimeni nu-l cunoaște de cât din citatele, imitațiunile (ca versiunea germană a tragediei, lui Kid) sau referințelor contemporanilor. Nimeni n'a susținut însă că Terențiu strică piesele lui Menandru. După 1907, când Menandru a fost descoperit mai intens prin găsirea unor texte cu fragmente mai mari, s'a constatat că gloria lui Menandru era mult mai mare înainte de a fi cunoscut! Am putea spune, că asemănarea celor doi ca destui istorico-literari merge și mai departe. Terențiu ca și Shakespeare trecuse multă vreme drept un pseudonim. În locul listei nesfârșite de autori, cari se ascundeau sub numele omului din Stratford, Terențiu ar fi fost numai numele de împrumut, fie al lui Scipio, fie al lui Laetus. De cât că Terențiu însuși dăruie această scrioasă descoperire prin prologurile comediilor sale.

Să presupunem că ni s'ar fi păstrat edițiile de la 1589 și 1602. Să mai presupunem că opera lui Thomas Kid am cunoaște-o. Cu aceasta se ocupă oare estetica? D-le Dragoș Protopopescu, d-ta ai în față ediția din 1604 și când o citești îți vine să râzi. Ești liber. Ai făcut o valorificare pe care ai semnat-o.

Crezi că Hamlet e o operă de geniu, dar neartistică, adică o apă uscată? Foarte bine. Eu ce să-ți fac? Dar când vine cineva și te întreabă pe ce îți reaziimi estetice valorificarea, nu istoricești fiindcă numai prin judecări de valorificare, se ajunge la o operație estetică, d-ta scrii „Hamlet și critica ventricolă”? (Ibid).

Ai fost în Anglia. Pe acolo așa se procedează în materie? Zici că, estetica însemnează muncă, disciplină, decență, istețime și nobilă curiozitate care fac din știința literară a vremii un somptuos laborator de inteligență omenească (Ibid). De fapt ea însemnează toate acestea și încă ceva și anume: să nu confunzi de pildă, electricitatea cu descoperitorul ei sau să-ți inchipui că dacă Omer ar fi cunoscut radiotelegrafia ar fi încetat de a mai fi poet. N'ar mai fi scris „Iliada”, firește, dar ne-ar fi dat ceva de aceeași valoare.

Câți oameni muncitori, disciplinați, decenți, isteți și curioși vor fi existând în lumea aceasta? Toți aceștia sunt esteticieni?

Și apoi decența cuiwa, ce ni-l arată, pe acela pe care nu l-a convins cu un anumit punct de vedere — să zicem acela în legătură cu Hamlet, — ca pe un om ce se „închee la vestă în fiecare dimineață și de pe trambolina catedrei, cu emoție estetică în mână și împăcată cu sughitul și cu scărpinatul în ceafă, făcându-și vânt din ombilicului critic, etc.!” (Ibid). Istețime? O! mai ales istețime.

Cineva vine și susține, că Hamlet e un ideolog moral. Istețul răspunde că un ideolog moral are totdeauna o finalitate practică, e teleologic. Deci cum o să fie Hamlet un ideolog moral, el, care ezită să acționeze? (Ibid).

Relațiunea teleologică presupune ceva ce poate scăpa unui om isteț. O astfel de relațiune are trei termeni: cauza inițială, mijlocul sau seria mijloacelor și scopul. Termenul final poate lipsi, fiindcă sunt mijloace, care nu-și ating scopul. Nu ori ce scop avut în vedere este atins și în relațiunea teleologică nu ne interesează, dacă am realizat un scop, ci dacă el a fost viabil. Mă duc, de pildă, la tablă, ca să

scriu, dar nu răușesc, fiindcă creta e udă. Elementul principal în relațiunea teleologică este ideea conducătoare, planul întocmit dinainte. Hamlet vrea să pedepsească abaterea morală în care se împotmolește cei din jurul său, dar când se prezintă în fața vieții și vrea să scrie sentința, creierul său îmbibat cu cea mai concentrată intelectualitate, nu mai poate scrie. Femeea reprezintă pentru el elementul generator al înjosirii morale: tatăl său a fost omorât, pentru că femeea sa rămasă liberă să poată avea lângă sine pe celălalt, pe ucigaș. Ofelia este trimisă la mănăstire. Nu făcuse nimic, dar era femeec. (Părerere, pe care o are și d. M. Dragomirescu „Hamlet” în „Clipa” 15 Martie 1925).

Hamlet însuși zămislit de femeea părtașă la crimă, va trebui să-și pedepsească mama, dar o iubește, fiindcă instinctul filial nu poate încăpea sub legile minții. Vârtejul acesta anihilant de forțe îl incrementește actul. Mintea sa a găsit însă un subterfugiu. Va păndi va trebui să se convingă. Se prefacă nebun. Omoară fără să știe pe Polonius și provoacă peirea Ofeliei. Axa minții sale e în afară de aceea a destinului căci nu pedepsește pe adevărații vinovați.

Sufletul i se împleticește și pe pragul morții sale cei doi culpabili adevărați sunt târați după sine, dar nu din pricina lui Hamlet. Pedepsa nu vine numai prin el și de la el.

Acți e tragicul profund din Hamlet, dar un om isteț poate râde în fața acestei desfășurări.

D. Dragoș Protopopescu e isteț, dar e și vesel. C'est plus fort que lui.

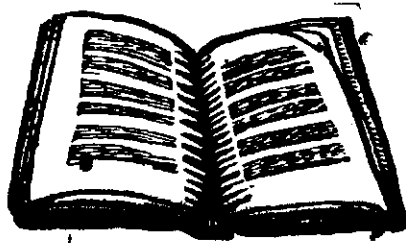
Dacă ținea numai decât să rădă, putea să ajungă acolo și printr'o falsă demonstrație estetică, nu numai printr'una istorică-literară în mod absolut inedită. Nu e nevoie să invoci o operă, pe care nu o cunoști ca să arăți inferioritatea sușii, nepricepând nimic din concepția imitatorului când puteai foarte bine să lui „Hamlet”, că opera e slabă.

Muncitorul, disciplinatul, decentul, istețul și curiosul domn Dragoș Protopopescu demonstrează lipsa de valoare a lui Hamlet „inotând voinicește în date bio-bibliografice. Izbucnește în răs la „Hamlet” și plânge cu sughitur la „Nevestele vesele din Windsor”.

Metoda e istorică, concluzie, estetică, iar rezultatul e gratuit, dar plin de prestigiu științific.

Mărturisesc că am chinuit pe cititori și eu cu date biobibliografice. Credeam însă, că atunci când d. Dragoș Protopopescu recomandă tutulora Istoria Literară, dar din istețime o numește estetică, va fi având dreptate, deși unele lungimi din Hamlet se pot demonstra esteticești și fără invocarea lui Th. Kid, despre care nici nu se știe precis ce rol va fi avut în plămădirea tragediei lui Shakespeare. Am pornit deci la drum cu ochiul istoric. Când am ajuns la teatru pe domnul Dragoș Protopopescu l-a dat afară din rândul sjectatorilor, fiindcă făcea șgomot cu râsul său. Atunci d. Nistor Pa numit director al teatrului Național din Cernăuți. Așa finalitate practică înțeleg și eu! Acum d'abia m'am dumi-rit ce e cu teleologia lui Hamlet!

SCARLAT STRUȚEANU

Arhiva pentru Știința și Reforma Socială

„Institutul Social Român”, de sub direcția d-lui profesor D. Gusti, ale cărui cicluri de prelegeri anuale s'au cristalizat în valoroase monografii ca: „Noua Constituție a României și nouile constituții europene”; „Doctrinile partidelor politice” și „Politica externă” urmărește și o activitate periodică, publicând, acum în urmă, în caete trimestriale, una din cele mai europene, ca înfățișare și gravitate, reviste: *Arhiva pentru știința și reforma socială*.

Cercetătorul în domeniul sociologiei teoretice sau aplicate nu se poate lipsi de colecțiile „Arhivei pentru știința și reforma socială”, în paginile căreia au apărut până astăzi studii, juridice și economice, de igienă și politică socială, de teorie politică precum și o foarte bogată documentare culturală românească. Numărul dublu, 1—2, an. VI pe 1926, apărut zilele acestea, din „Arhiva pentru știința și reforma socială” adună în peste două sute pagini o adevărată enciclopedie de o actualitate sociologică.

Întâia secție cuprinde *Studii*: o bogată caracterizare a personalității președintelui republicii cehoslovace, Toma Garrigue Masaryk, în care d. profesor D. Gusti urmărește viața, doctrina și concepția filosofică a celebrului filosof și om de stat.

Caracterizarea închee cu noua concepție a patriotismului după Masaryk: „este patriotismul binefăcător bazat pe respectul de sine însuși, pe respectul de alții și pe respectul adevărului, care exclude prejudecata, minciuna și violența, purifică personalitatea de caracterul mitic, mistic și romantic, eliberează spiritul de superstiție și antropomorfism, acordându-i adevărata libertate, care nu este numai politică, ci lu primul rând spirituală și morală, căci nu este o mai josnică servitute ca josnicia sufletească: libertatea interioară este condiția libertății externe”.

Urmează: „Les Origines de l'Etat actuel des nationalités dans la grande Roumanie” de N. Iorga; „Rolul social al proprietății mijlocii” de Const Garoflid; „Criterii sociale în finanțele publice” de ing. Mihail Manoilescu și „Problemele actuale ale mișcării cooperative mondiale” de Gromoslav Mladenatz.

Secția a doua *Arhiva documentară* cuprinde: „Minoritatea noastră germană” de Vasile Stoica; „Procedura pentru protecția minorităților înaintea societății naționale”, de S. Șerbescu; și „Activitatea serviciului asistenței infantile de pe lângă casa centrală a asigurărilor sociale dela 1 Noembrie — 1 Iulie 1924”, de dr. Horia Slobozianu.

În secția III-a *Arhiva Legislativă*: un interesant referat: „Anteproiectul de lege pentru învățământul secundar, teoretic și aplicat (practic)”, de Al. Procopovici în care se trec într'o succintă revistă critică chestiunile examenelor de capacitate, ale școlii normale superioare, a anului preparator la universitate și alte chestiuni interesând de aproape învățământul și „Observații la problema unificării codului civil” de Ernst Mandicevski.

Despre „Oligarhia Română” continuă a scrie d. Lotar Rădăceanu, doctor în filozofie.

Recenziile sunt semnate de d-nii: Emanoil Bucuța, M. Sanielevici, St. Zeletin, Nicolae Petrescu, Barbu Solacolu, Tudor Viannu, Aureliu Ion Popescu, Marco I. Barasch.

Ospicuire a *Recenziilor* poate da o imagine a bogăției și varietății de material pe care-l conține această enciclopedie sociologică.

T. G. Masaryk: Die Weltrevolution und Betrachtungen 1914-1918; Die Neuordnung des preussischen höheren Schulwesens;

MENTIUNI CRITICE

VASILE SAVEL: *Vadul hoților*, roman, „Librăria nouă”, 1926.

S'au scris multe și mărunte despre literatura de războiu. O vreme s'a crezut în inferioritatea ei ca gen literar cu toate că atâtea din creațiile pe care le celebrează istoria literară, sunt altoiri ale geniului poetic în experiența războinică a popoarelor. Nu este oare, Iliada o succesiune de războaie, o alternanță de cruzimi și în „Cântarea lui Roland” de pildă, nu răsună, dimpreună cu ecourile cornului dela Roncevaux, toată istoria spiritului războinic? Negreșit nu materia interesează în aceste opere literare. Scuturile și armurile adăpostesc suflete eroice, pasiuni deslănțuite cu prețul pierderii lor. Și ca să ne apropiem de contemporaneitate, „Prăbușirea” lui Zola, n'aduce unul din acele refluxuri de viață și de artă care nu se retrage fără să lase urme serioase și sbucium în sufletele cetitorilor? „Focul” lui Barbusse, „Crucile de lemn” ale lui Dorgelés, ca și atâtea din nuvelele lui Duhamel, de pildă, au crescut ca adevăratele opere de artă, tot din acest pământ frământat de sânge și de dureri, al războiului. Și poate n'ar fi inutil să amintim de una din cele mai definitive opere de artă, pe bază de războiu, „L'Equipage” al lui Kessel, ca o dovadă că oricând, din orice materie, chiar din aceea improprie, pare-se, a războiului modern, un spirit creator poate descifra o fatalitate la fel, dacă nu și mai teribilă, decât a anticilor.

La noi, războiul a întârziat să atragă pe literați. Poate că era o lume pe care o cunoșteau mai puțin, poate că avalanșa de însemnări de campanie și diverse jurnale ce se abătu din chiar zilele neutralității, aruncase un oarecare discredit asupra literaturii de războiu. Și totuși, deși tangențial și nu chiar dintre rețelele câmpului de bătae, literatura noastră cunoaște câteva lucrări a căror origină este războiul.

„Pădurea Spânzuraților” a d-lui Liviu Rebreanu, „Roșu, Galben și Albastru” al d-lui Ion Minulescu, „Nebunia Lumii” a regretatului George Cornea, „Moartea unei republici roșii” a d-lui F. Aderca, surprind aspecte mai mult sau mai puțin complementare din istoria războiului nostru.

Dar este, paralel cu literatura de imaginație pe bază de războiu, o alta de natură documentară și în care preocuparea de căpetenie este cea înfățișare cri-

tică a diverselor etape. Intre reprezentanții ei este și d. Vasile Savel.

Preocupările ziaristice ale d-lui Vasile Savel ca și participarea efectivă la războiu, ca și concentrările preparatorii, l-au pus în fața unui vast material omenesc, din care spiritul său de observație, dar mai ales atitudinea critică, au făcut o bogată recoltă. Dacă „Miron Grindea”, romanul său, care, cu excepția unei parțial-neglijențe stilistice, reconstitue, viața unui idealist inadaptabil, descins din provincie în iadul Bucureștilor, reconstituire de susținut în interes psihologic, toate celelalte lucrări literare (fără a spune că și sfârșitul din „Miron Grindea” încalcă anii războiului) pornesc din zona de războiu. Așa: „Intr'un sat de contrabandiști” și „Intre rețele”, aduc, întâiul, imagini din epoca neutralității și al doilea din timpul războiului și apoi a armistițiului. Este aici, o defilare de oameni și de moravuri cari au fost curente în mintea contemporanilor, și cari au început să se eclipseze în preocupările de tot altă

(desen de C. Gheorghiu)

VASILE SAVEL

natură care se imbulzesc în bălcii existenței noastre. Dar mai ales este un ochiu de argus care judecă totul și în creionări ușoare, și în fugare narațiuni, se arată judecătorul tuturor acestor neorânduiri, pe care le înseamnă ca pentru o istorie a viitorului. Și acela este autorul.

N'aș recomanda celor care ar vrea să se documenteze pentru atmosfera morală a zilelor de după Mărășești și până la încheierea armistițiului și chiar după aceea, o lectură mai elocventă de cât cele peste o sută de pagini din jurnalul pe care d. Vasile Savel îl intitulează „Zile de durere”, din volumul „Intre rețele”. Sunt consemnate, aici, toate păcatele și toate tristețile unor vremuri tulburii. Cu aceste însușiri de critică so-

cială, d. Vasile Savel era indicat să se apropie de roman. Ceeace și face în „Vadul Hoților”. Este, după cum și titlul lasă să se întrevadă, vorba de peripecțiile unui târgușor de frontieră din Moldova, teatru nu se poate mai nimerit pentru desfășurarea moravurilor înflorind în neutralitate și apoi în decursul războiului. Am zis peripecțiile unui târgușor. Și aici stă unul din farmecele acestei lecturi. Căci deși o întreagă lume, dela misterioasa cochetă, Calipso, soția funcționarului de prefectură, Georgescu, și până la prefectul sau polițaiul târgușorului, o nesfârșită galerie de tipuri își trăcește aventurile sau turpitudinile — totuși toată această lume se subordonează târgușorului B. — cum îl numește autorul — care capătă o existență de sine: viața unui orașel de graniță din vremea războiului. Cum era și firesc, un astfel de punct este cel mai indicat să devie un vad al hoților, al contrabandiștilor întâiu și apoi al traficantilor. Dacă Lucrețiu înfioară cu sinistrele „Vaduri ale morții”, autorul nostru stăruie în pictura acestor moravuri josnice. Și atunci, o horă se încinge, un match al tuturor păcatelor încurajate de nesiguranța războiului. Intre David, contrabandistul evreu, personajul în grația tuturor notabilităților și mai ales din inima cucoanei Calipso, între David și maiorul jubilar, comandantul părții sedentare sau locotenentul de administrație Roșca, sau prețiosul căpitan Munteanu, de felul lui dezertor și fals căpitan, dar dibuit în cele din urmă, nu e nici o deosebire. Acești necrofoni se lăfăesc în aceeași inconștientă imoralitate. Și totuși alături de mușta aceasta trăesc și suflete curate și d. Savel le face o bogată parte. În special „alături de ofițerii cari pleacă pe front și-și răscumpără cu vitejia sau cu prețul vieții, trândăvia vieții provinciale de mai înainte, este o figură pe care d. Savel a conturat-o cu deosebită simpatie, a polițaiului nelalocul lui, între acești lupi nerușinați, bonomul „Nenea Iancu”, care și demisionează în cele din urmă și pleacă pe front.

„Vadul Hoților” va pune, în rândul puritanilor noștri de zile mari, din nou problema verismului și a limitelor dintre artă și realitate. Inșă nu e vorba ca aceste lucruri zugrăvite de autor să ne placă sau să ne displică. Să ne măgulească sau să ne desguste în sentimentele noastre naționale. Trebuie să fim atenți. Au toate aceste aspecte, așa de puțin glorioase ale unei istorii inferioare, o existență în afară de cea de toate zilele, o existență artistică? Iată chestiunea. Ori se prea poate ca scena jefuirii cămătarului Leizăr în arestul poliției, de către cei doi comisari să fie imaginată. De vreme ce ne interesează în acțiunea și în atmosfera romanului, ea are o necesitate artistică care o susține compasului cotidian. Și n'atrădăvăr, romanul d-lui Savel, scris într'un stil de cronică simplă, cu portrete și scene de un real pitoresc, însuflețește, în orașelul B. o lume la ale cărei aventuri participăm și a cărei soartă ne interesează. Până într'atâta, că regretăm rezerva cu care autorul stăruie asupra eroinei, cochetă Calipso, frumoasa provincială, a cărei existență ar fi putut complica viața așa de primară a orașelului B. și ar fi dat romanului un tempo de care autorul s'a ferit, de altminteri, în permanentă.

Intenție sau destin de creație, Calipso din „Vadul Hoților” al d-lui Vasile Savel se complace în umbra insulară a unui personaj episodic — cu toate că aparent central.

Iată de ce dacă înțelegem regretul veritabilei Calypso după Ulise, ru-l înțelegem pe al d-lui Georgescu, după enigmatica soție.

C. Ionescu-Șișești: Reforma agrară și producțiunea; J. A. R. Marriott: English Political Institutions; Max Weber: Wirtschaft und Gesellschaft; John Maynard Keynes: A tract on monetary reform; Frédéric Brunet: Le socialisme expérimental; Dimitrie C. Maxim: Naturalizarea în România după Constituțiune și noua lege a naționalității; Paul Gilie: Esquisse d'une philosophie de la dignité humaine; Liviu Lazăr: La mise en oeuvre de la réforme agraire en Roumanie; René Plevin: Les ouvriers de l'agriculture anglaise depuis la guerre; Giovanni Giolitti: Memorie della mia vita.

N. MILCU: *Grădina de sîdef*, ed. literară „Casa Școalelor”, 1926.

D. N. Milcu aparține tinerii generații de scriitori în destinele căreia o critică prin excelență generoasă a aruncat câteva bețe inoportune.

D. N. Milcu adică, face parte dintre tinerii poeți pentru cari hiper-vocabularul d-lui Mihail Dragomirescu nu și-a cruțat adjectivele. În condițiile acestea îndoială, dacă nu și surâsul, se stărnesc ca o reacție spontană. Rămânem la părerea că nu e numai decât nevoie să trîmbițăm genii și capodopere pentru ca publicul să ofere până la talente și lucrări de merit.

(desen de A. Murnu)

N. MILCU

Un teoretician al reclamei se îndoiește de eficacitatea hiperbolii chiar în materie de comerț. Iată considerații cari puteau să lipsească. Care ar fi și lipsit dacă n'ar aparține acelei atmosfere literare pe care o respirăm cu toții și în care ventilația n'are ce strica. Dimpotrivă.

Mai ales că toți acești tineri, poeți și prozatori, aduc însușiri pe cari o judecată temperată le poate feri de ispite.

„Grădina de Sîdef” a d-lui N. Milcu aduce o poezie de suavă delicateță și n' are teme și n' are expresie. Aceasta și este adevărata străună a temperamentului său: delicateța. O erotică potolită, timidă, resemnată, ca un suspin, atenuat după un veac, din marile acorduri romantice. De aceea din cele patru cicluri: „Grădina de sîdef”, „Deshumări”, „Dincolo...” și „Poveste pentru mine”, al doilea și al patrulea rup unitatea volumului. Poetul încearcă romanța cu elan, proprie mai ales d-nei Elena Farago. Unele variațiuni pe tema fântânii și a simbolurilor ei — temă așa de predilectă la d-na Farago — se întâlnesc și în aceste două cicluri. Cum însă nu sunt în firea sa, nici simbolul nici elanul, aceste cicluri sunt mai prejos de celelalte.

Însă celelalte, „Grădina de sîdef” și „Dincolo...” (cât de grațios acest „dincolo” pentru țărnul de dincolo de viață, sau regelul de dincolo de Styx, cum spune Macedonski!) — aceste două cicluri, aduc suficiente mărturii ale unui autentic poet grațios. Decorul pal, în sîdef de lună, în frunze ngălbenite, și în mirezme de flori de pe morminte, e propriu poeziei d-lui

Milcu. În decorul acesta d-sa se complăce cu fantoma nemângăiată a iubirii. Rareori, o simțire s'a strecurat mai sfioasă, dar și mai prezentă, ca în aceste strofe:

Și-au plâns salcâmii floarea'n poarta mea
Și am pășit, ușor, pe albe preșuri.
— Boschetele păreau grămezi de leșuri —
Și luna'n 'naltul cerului, plîngea.

Și zilele cu nopțile se miut.
Și'n noaptea asta, toate plîng mercuru...
— Pe-acoperișuri cerul cade greu —
Și în grădină, mugurii de-argint,

Ca niște lacrimi spânzură pe ram.
O floare pe-altă floare 'nceț se lasă
— A plâns o stea 'ntr'o strășină de casă —
Și toată noaptea-a plâns un om la geam...
(Plâns)

Din iatacul acesta de suferință închisă, abia ghicită (ce admirabilă notație discretă în versul: *a plâns o stea 'ntr'o strășină de casă!*), poezia d-lui Milcu murmură câteva cântece postume a căror desăvârșire dovedește că poți fi poet și fără să utilizezi toba mare de 'ndată ce ai găsit nota distinctă a temperamentului tău. Linștea și seninătatea postumă, găsesc în economia de expresie a d-lui Milcu, accente din cele mai tulburătoare:

Crește florile 'n livadă, să te vadă,
Și se închid, — că nu te mai zăresc.
Pieziș pe-o frunză n plopi cum cade-o
[rază,

Frunzișul cântă... florile așepesc...

Și nu te mai aștept. Mă rup vegherii.
Iar chiparoșii floarea 'și răspândesc
De parc'a nins 'nadinș ca să gîndesc:
— Cum de-a putut să ningă 'n toiul verii?

...Colea, în micul țintirim, mormântul
— Când vei veni cu pași sovăitori —
Va fi așa 'nflorit — de parcă 'n iarbă
Am adormit cu sânul plin de flori.

(Cântece din mormânt)

sau aceste două versuri din cel de-al 4-lea cântec:

A plâns pe-aproape cineva... dar pași
S'au îndreptat, încet, spre alt mormânt...

(Cântece din mormânt)

dar mai ales cel de-al treilea, pe care l-am mai citat și cu alt prilej și care nu poate lipsi din această cronică, cum va trebui să nu lipsească din nici-o antologie a tinerii generații de lirici:

În pacea mea tihnită 'n țintirim
Adânc m'au îngropat să nu mai gem.
Mi-au pus un giulgi pe ochi — să nu te
[văd
Și'n gură lut mi-au pus, — să nu te chem.

Și-o candelă-au aprins din noaptea 'ntăi.
Și au bătut-o 'n crucea mea de lemn.
Și-au picurat în candelă-un' delemn

Și sufletul mi-a ars la căpătăi...

Iar luna bate'n coastă. Crucea mea
Cum își răsfrînge umbra pe pămînt,
Eu inșumî parcă, printre flori te cer
Cu brațele deschise, — din mormânt...

(Cântece din mormânt)

în care imagina e de un candid tragic ca și inima poetului în ziua judecării din urmă: căci a iubit, a suspinat și suferința a trasfigurat-o în câteva poezii desăvârșite și simple.

PERPESSICIUS

Institutul de cultură italiană

Conferința d-lui profesor Al. Marcu: *În Umbria cu Jacopone da Todi* (Arta și literatura franciscană în secolul al XIII).

În cultura italiană, plină de un variat, înviorător și bogat în roade regionalism — sudul a arătat totdeauna înclinări către speculația filosofică, regiunea Romei către simțul juridic și practic; Toscana către acela al desăvârșirii artistice; Lombardia s'a complăcut în harnicia ei austeritate, Venetia în măreția ei vioasă, Liguria în hărnicia negustorească, Piemontul în disciplina politică și militară — Umbria își are și ea partea ei de seamă, prin preocupările sale mistice.

Pentru a ilustra cu un exemplu sugestiv viața mistică a Umbriei în veacul Sf. Francisc, am crezut că e nimerită opera lui **Jacopone din Todi**, care pe de altă parte reprezintă cea mai expresivă manifestare a liricii italiene înainte de **Divina Commedia**.

Poezia lui Jacopone, de o spontaneitate, de o vigoare și de o prospețime rustică, ne va da puțină să caracterizăm această viață și totdeodată natura misticismului italian.

De unde sudul peninsulei a arătat din capul locului înclinări spre o lirică amoroasă, senzuală, iar nordul spre poezia doctrinară, didactică, Italia de mijloc — datorită tot Umbriei — a cultivat dela început o lirică populară, cu profunde aplecări spre misticism — un misticism activ, care a îmbrăcat adesea forme exaltate, dând naștere vestitei secte a **Flagelanților** și acelor **Confraternități ale Pătimirii**, de care se leagă începuturile artei dramatice în Italia și totdeodată acel gen de poezie mistică al **laudei sacre**, pe care-l va ilustra Jacopone da Todi.

Acesta, convertit el însuși și intrat într-o mănăstire, ar fi putut să fie poetul mișcării. Totuș lirica sa conține spiritalismul franciscan — lucru explicabil fie prin atitudinea doctrinei franciscane față de poezia și arta timpului, fie — mai ales — prin neputința lui sufletească de a se apropia de idealul franciscan. Într'adevăr, prin Jacopone misticismul italian se întoarce iar la tradiționalul misticism al primitivilor, înfățișându-ni-l ca pe ultimul reprezentant al inspirației medievale. Aceasta și dă „ladelor” sale mistice un fior tragic. Căci acest franciscan a fost frământat toată viața. În opera sa „lauda” alternează cu „satira” violentă, în timp ce inspirația adesea profană îl înalță de stîncă materialismului pămîntean, de pe care foarte rar îi este dat să-și avînte gândul în sferile contemplației mistice. Preocupările didactico-morale de mai târziu întregesc și luminează psihologia poetului, dar nu se ridică mai presus de satira cu substrat istoric.

După ieșirea din închisoare, unde fusese trimis de Bonifaciu VIII, pe care avusese cutezanța să-l înfrunte față, scrise cele din urmă „laude” ale sale, pline de un adevărat misticism. Căci poezia îi e acum stăpînită de iubire senzuală pentru Isus, pe care vrea să-l strângă în brațe, să-l sărute cu patimă, iubire exprimată adesea prin acel realism, și acea violență verbală ce-i caracterizează întreaga operă.

Se poate spune despre Jacopone că este cea mai puternică personalitate din literatura italiană a timpului său, că în „laudele” sale stă origina teatrului italian, că el este expresia cea mai curată a noii literaturi italiene, răsărită

Astronomie și contemplare

Stelele iernei

În momente de puternică inspirație, poeții au încercat să-și ia sborul prin spațiile eterate ale Universului, crezând că așa vor atinge perfecțiunea. Nu au greșit, cum nu au greșit niciodată cei ce au făcut din Nesfârșit un izvor de poezie. Cerul este o comoară în care stau în mare parte nedescoperite, pietrele scumpe cu care Puterea Inițială a vrut să-l împodobească numai pe el. Și cei ce vor sorbi din șipotul plin de farmec al bogățiilor cerești, se vor schimba în fundul sufletului lor după cum s'au schimbat cei ce au avut norocul să guste mai înainte ca noi din suculele aromat al Infinitului.

Suntem în plină iarnă, în mijlocul celui mai plăcut anotimp al anului. Se pare că Natura, cu obiceiul ei de a nu fi dreaptă împărțitoare de comori, a vrut ca iarna să fie bogată și pe lângă frumusețea alburie a zăpezii ce acoperă totul în alb imaculat, dând noi înfățișări tuturor lucrurilor, ea a mai împodobit-o și cu un cer pe care stelele cele mai frumoase se întrec să-și atragă privirile. Puțin după ce Soarele își culcă capul pe valurile neastâmpăratului Oceanus, cerul se împodobește cu briliante și topaze și rubine, ca o regină egipteană. Încet, încet, își pătrund razele cele fermeceătoare prin cenușul ce înecă tot văzduhul, după apusul Soarelui, în timpul luptei dintre zi și noapte, cele mai frumoase stele ce se poate mândri holta cerească. Rând pe rând apar ochilor noștri **Pleiadele** cele înfrățite pe vecie, **Hyadele** ce erau silite de Vergilius să aducă ploii, iar **ochiul** cel roș-înșăngerat al **Taurului** se deschide somnoros, după o odihnă de o zi.

În creerii munților în fundul văilor veșnic tăcute și neumbrate decât de molatecii urși și de tot atât de molatecii ciobani, frați de cruce cu urșii, **Gloșca cu Pul** este ceasornicul nopților fără nouri, al acelor nopți senine ce au uimit pe călătorul prins de noapte la ușa vreunei stâni. Ochiul ager al păstorului numără în acea mică pată alburie (așa cum apare miopului nostru ochiu de orășan obosit), șapte și chiar opt stele-surori, tot atâtea muze ale mitologiei grece, în frunte cu **Alcyona**, ce pare-se că le călăuzește. Păstorii Pindului, ro-

mâni prin sânge, se zice că ar vedea până la zece steluțe ce se pierd în nemărginire. Câte mistere nu ascund aste mici steluțe ce se învăluiesc în albeața transparentă a unui vâl de lumină, atunci când încercăm să le prindem pe placa fotografică! Dar veșnic plângătoarele **Hyade** ce nu se despart niciodată de ochiul Taurului, ce rost au, căci nimic nu e făcut fără rost în Natură! Trebuie să le privim cu dragoste pe aceste veșnice călătoare, căci de o veșnicie ele

aleargă tot împreună, în aceeași parte a Universului, mereu nedespărțite. Și ce e mai bizar e faptul că nu sunt singurele pe acest drum. Acolo, la depărtări pe care nici fulgerătoarea rază de lumină nu le poate străbate în mai puțin de câteva sute de ani, acolo ele au tovarășe credincioase pe vreo zece din stelele ce alcătuiesc o frumoasă îngrămădire de stele, în constelația Cancerul (Racul). Iată-l deșteptându-se din somn furiosul **Taur** al cerului, mereu gata de luptă, așa cum și l-au închipuit anticii făuritori de mituri. Ochiul lui roșu este frumoasa stea **Aldebaran**. Trecut de floarea vârstei, soarele acesta îndepărtat, începe să-și pregătească acum calea către stingerea inevitabilă. Și poate că în jurul

lui se vor fi rotind vesele planete ce vor fi purtând pe ele omeniri voioase că se bucură de plăcerile vieții. Poate, că ele vor fi știind că sfârșitul astrului roșu ce le susține viața, se apropie și-și vor fi făcând pregătirile unei rezistențe supreme împotriva morții, așa cum pare-se că avem exemplul în chiar micul nostru regat solar. Taurul își poartă pe sus, pe aproape de zenite stelele sale cele minunate. El fugă mereu, căci din urmă vânătorul **Orion** îl pândeste până îi va veni odată vremea să-l lovească cu enorma-i bătă. Încins la brâu cu o încingătoare de stele, de care atârnă o sabie lată tot de stele, vânătorul Orion își plimbă minunile dealungul ecuatorului ceresc, care-l taie mai sus de brâu. Și cu drept cuvânt adevărate minuni sunt bogățiile Orionului. În mijlocul ce-

„Contemporanii“ (Marcel Iancu — Mihaela Pătrașcu)

Aritmetica, algebra și geometria au fost pentru mine, întotdeauna, niște amefitor de înalte turnuri drepte, de metal luciu și rece, pe trunchiul cărora n'am dovedit niciodată să mă cațăr.

Lunecușul lor, pe care epiderma mea nu adera, și golul, presupus inensul gol din vârf, îmi provocau, anticipat, leșinuri și greață.

Nu auzeam, acolo sus, chemarea unei vrăji, care să-mi hotărască efortul unei ascensiuni, penibile.

Voința noastră, care ne exteriorizează în înfăptuiri pipăibile, este mișcată de singurul motor lăuntric — izvorul energiilor, al elanurilor noastre eroice — *sentimentul*.

Fără voia, fără îndemnul, fără bienivrea acestuia, nu putem realiza decât mișcări comune și acte ce nu depășesc rostul umil al conservării animalului din noi și a speciei.

Rățiunea singură e o suverană rece și îngăduie voluptatea unei îmbrășșări cu sentimentul, care s-o încălzească și s-o strălămineze.

Când unirea aceasta e înfăptuită normal, când contopirea s'a săvârșit fără prejudicierea nici uneia dintre părți, ea imprimă atunci întregii noastre ființe spirituale un ritm și un echilibru ideal.

Acest ritm și acest echilibru interior naște accia ce omenirea caută fără odihnă, de mii de ani, în actele ei sociale, în schimburile de idei, în arta ei: *claritatea*.

Nunim *clasică* orice operă care, înfruntând molestarea veacurilor, grăește, *întotdeauna* și pretutindeni, limpede.

Opera clasică nu este însă — cum se mai crede încă — rezultatul unor potriveli de canoane stabilite.

Reglementul confecționării clasice nu se află de cât sub chelia esteticianului parazit.

Opera clasică este născocirea unei personalități creatoare, fie aceasta individ sau colectivitate.

Deaceia clasică poate fi și o operă contemporană.

Sunt puțini însă cari au curajul s-o proclame.

de sub scoarța, medievalismului latin. N'am ales totuși din opera lui decât exemple care să ilustreze atmosfera de misticism ce plana asupra Umbriei în vremea Sfântului Francisc.

Și-am făcut-o pentrucă învățătura acestui sfânt a avut mare înrăurire și asupra artei și literaturii italiene către sfârșitul veacului de mijloc.

Marea isbândă franciscană stă în gândul și voința susținută de a propăvădui înfrățirea într-o vreme de tragică desbinare; de a vorbi în numele celui mai curat altruism într-o vreme de exclusivism și materialism. Sf. Francisc nu se teme de nimic, fiindcă iubește tot; și nu cu o iubire senzuală ca a lui Jacopone, ci senin, calm.

Personal, Sfântul s'a ferit și de literatură și de artă; fiindcă erau „lumești“. Totuși, propăvăduind apropierea nemijlocită de natură și de tainele creațiunii, mișcarea franciscană a reînprospătat arta plastică și a dat un nebănuit imbold literaturii, trezind tocmai acel **simț al realului** și al **observației directe**, care caracterizează arta lui **Glotto** și a lui **Dante**.

lor patru laturi țărnuite fiecare de câte o stea, cu multe secrete, Orionul își aduce greaua-i sabie atârnată de brâu. Cele trei steluțe ce se înșiră una sub alta, alcătuind sabia Orionului, sunt învăluite într'un tainic mister. Steaua mijlocie nu e stea; numai ochii noștri slabi îi dau înfățișarea aceasta. În realitate, minunatul aparat fotografic ne-o spune, ea este o grămădire enormă de materii gazoase, materii în ardere, în prefacere, în naștere... Aci se făuresc, de către o Putere ce ne va rămâne totdeauna necunoscută, viețile viitoarelor stele-sori ce se vor naște. Privind prin sticlele unei lunete strana înfățișare a nebuloasei din Orion, te plimbi cu gândul prin locuri pe unde par'că o furtună, un uragan nespuse de mare pulberă în văzduh ușorii fulgușori de zăpadă alburie cosmică. Astfel se înfățișează minunea Orionului, „marea nebuloasă din Orion“.

I. IONESCU-ORION

Avem obișnuința atavică de a ne cerne judecățile prin sîta trecutului.

Născut din capriciile suprarafinamentului parisian, *cubismul* — *constructivismul* — *integralismul*, a fost — (prunc nevinovat, în fașe) — importat pe malurile răsăritene ale Rinului, unde, aflând un mai prielnic teren de speculație — și justificări — abstracte, a făcut școală.

Dar, fapt curios, în măsura în care Berlinul era contaminat de idolatrie pentru fătul absinthurilor monmartroise, în aceeași măsură Parisul abandona — cu zămbet ștergar — gluma incoerențelor plastice și se îndrepta spre clasici, adică spre acei cari, prin opera lor, răspundeau unui ideal de expresiune, eminentemente latin: *claritatea*.

A fost întotdeauna, la unele popoare cu răvnă mare, dar cu insuficientă sensibilitate, o ambiție precipitată de a-și însuși ultimul curent din arta vecinului superior, tocmai când acest curent începea să decline în țara de obârșie.

În încăpăținarea lor acaparatoare de cultură, noroadele acestea nu și-au dat nici odată seamă că, așteptând pe altul să creeze ca tu să împrumuți, întârziî cu un deceniu în contemporaneitate.

Sunt colectivități etnice asupra cărora apasă, parcă, un blestem: le pledezi o jumătate de secol să le câștigi la o idee nouă — și două secole să le convingi că ideea aceea, peste timpuri, s'a învechit de mult.

E cazul Germanilor, în plastică. Curentul *cubist* — *constructivist* — *integralist*, dela noi, e o ultimă noutate... berlineză.

Firește, sursa aceasta nu poate compromite prin nimic un talent așa de puternic ca acela al d-lui *Marcel Iancu*.

Regretăm numai, camaradereste, că d-sa care are un deosebit simț al culoarei, o rară ingeniozitate în componere și, mai ales, darul unei luminate încondeieri expresive, — mai întârzie, încă, într'un câmp de activitate plastică, hărăzit numai acelor cari, lipsiți de harurile picturii, nevoiți sunt să se scalde în larma unor teorii geometricești, ce nu pot servi de cât — și numai — ca prilej de experimente pasagere.

Am bănuiala că însuși d. *Marcel Iancu* a remarcat — fără s-o mărturisescă prietenilor — câtă superioritate aduce, într'un ansamblu „contemporanist“... (paleta d-sale variată, profundă și armonică — jonglând pe aceleași motive liniare, ca

și ale vecinilor de panou, a căror plată vopselăre de tinichea și trucarea mecanismelor de Moși, nu pot ilustra o teorie și, mai ales, justifică o îndrăzneală.

Un pictor de talent se demască siagur — fără vrera lui — chiar dacă face efortul de a se înăbuși în cea mai antipicturală dintre situații.

Iată pentru ce am dori o cât mai neîntârziată dezertare a d-lui *Marcel Iancu* dintr'un laboratoriu, unde se pot simți în mediu propice doar neîmplinții cu mentalitate și temperament de spîter.

Domnișoara *Milița Pătrașcu*, care e, fără îndoială, un frumos temperament, amintește prea mult pe meșterii „negri“ — și pe un primitiv adevărat, fiindcă sincer — Brăncuși.

N. N. TONITZA

CINEMATOGRAFUL

Cinema Pathé Lipsani.
„Barocco“ de André Cuel

Gaston de Pavlovski — unșori atât de candidul Gaston de Pavlovski — cu prilejul apariției în volum a foartei subtilei și delicate scrieri a lui Maurice Rostand: „L'homme que j'ai tué“, după ce cuprins de o subită criză de naționalism feroce, se dedă la diverse considerații panbelice, revine spre sfârșitul croniceii la quasi-normal — adică la subiectivism obiectiv — și referindu-se la un pasagiu — ce cuprinde episodul poate cel mai interesant al romanului — spune: „ai crede că de aci începe adevăratul roman și nu te poți împiedica să regreti că din contră tocmai aci sfârșește“.

Dacă aplicând principiul lui Pierre Benoit — că ținuturile îndepărtate se vizitează cu banii raportați de volumul în care le-ai descris fără să le fi văzut — Gaston de Pavlovski în căutarea „Țării celei de a patra dimensiune“ s'ar fi oprit o clipă și la noi și și-ar fi însemnat trecerea pe aci cu o umilă cronică cinematografică, cu siguranță că ar fi spus despre „Barocco“ același lucru ca și despre „L'homme que j'ai tué“. Și de data aceasta ar fi avut dreptate.

Intr'adevăr, în ultimul act este o scenă extrem de interesantă care întocmai ca unele din faimoasele comparații ale lui Paul Moraud, deschide dintr'odată

imaginației, orizonturi nebănuite de largi. În fața acestei scene, fără să vrea spectatorul exclamă — din fericie în el însuși —: „ce situație minunată pentru un roman și mai cu seamă pentru scenă!“

Un caz Freudian asemănător celui tratat de Lenormand într'una din primele sale piese jucate de Pitoëff încă la Geneva: o femeie ce își iubea cu pasiune chiar, bărbatul, în urma unui accident devine pradă unei obsesii și convinsă că e persecutată dorește să se răsbune. O iubire nouă o leagă de un alt bărbat, care necunoscând adevărul o ajută să se răsbune. El însă află că este nebună, între timp însă ea se vindecă. Pe cine va urma ea? Situația e minunată. Păcat însă că ea nu face decât să sfârșească filmul atunci când din contra ar fi trebuit să-l înceapă și astfel rămăi cu impresia supărătoare că te-a gonit cineva dela teatru, după actul întâi. Căci până la această scenă, toate actele precedente nu pot fi considerate decât ca o introducere, un prolog.

Și aceasta cu atât mai mult că în „Barocco“ s'a întrebuințat ingeniosul procedeu al inversării acțiunii. De data aceasta însă, ingeniozitatea este mai mult chiar decât relativă. Căci s'au comis unele greșeli destul de mari.

Alcătuirea scenariului te face să te gândești la podurile care rămăseseră rupte la mijloc după retragere, căci filmul e ca o punte aruncată peste două ore de realitate. Capul punții e solid, inspiră încredere. Dar brusc podul se intrerupe și pentru a ajunge la celalt capăt trebuie să treci peste niște scânduri șovăitoare ce nu se parcurg decât cu multă voință și mai ales, cu ferma tărire de a nu te uita în jos. Când ai ajuns iar pe puntea solidă, ea s'a sfârșit. Impresia aceasta se datorește nesiguranței caracterului filmului, sau mai bine zis dosajului caracterelor filmului.

„Barocco“ e un film de acțiune cu substrat psihologic. Primele acte au caracter precis dinamic, apoi brusc urmează povestirea cu caracter aproape complet static deși s'ar părea contrariul.

Interesul — pe care conta autorul, întrebuințând procedeu inversării — este înlăturat și totul rămâne în aer. În actul următor, acțiunea se reia, dar impresia excelentă dela început e sdruncinată.

Cea mai mare greșală este însă felul în care se soluționează problema: pe cine va urma eroina. Conform teoriilor

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Dăianu (Pr. Dr. Elie). — Un sfânt pribeag Român. *Jeremie Valacul 1556—1625*. Cluj, (Tip. *Viața*), 1926, 23 p. Fig. Lei 10.

Dan (Dimitrie). — Episcopia Rădăuțului, Mitropolia și Mănăstirile Bucovinei. Schiță istorică. Cernăuți, Tip. *Mitropolitul Silvestru*, 1926, 39 p.

Foerster (Fr. W.). — Hristos și viața omenească. În românește de N. Cohan. P. I. Sibiu, (Tip. *Săteanul*), 1925, 264 p. Lei 50.

Galaction (Gala). — Piatra-din-capul-unghiului. Scrieri teologice. București, (Tip. *Române Unite*), 1926, 112 p. Lei 50.

4 FILOLOGIE.

Balotă (Dr. Anton B. I.). — La nasalisation et le rothacisme dans les langues: roumaine et albanaise. București, (Typ. *Sococ & Co.*), 1926, 200 p. Lei 200.

*) A se vedea tabloul clasificățiunii zecimale în numărul 1.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

Chicoș (Dr. Ștefan). — Industria siderurgico-metalurgică în România. București, *Editura Analelor statistice și economice*, 1925, 40 p. Lei 40.

Ciulei (Const. I.). — Electricizarea regiunii Șomuzul mic din județele Fălțiceni și Suceava pe bază cooperativă. Memoriu adresat agricultorilor **M. Saldman**, 1926, 20 p.

Crăciunaș (Ing. Silviu). — Cazane și mașini cu aburi. Curs practic pentru mecanici și proprietari de mașini cu aburi. Prefață de Cezar Petrescu. Ediția II-a reviz. și întregită. Sibiu, (Tip. *Dacia-Traiană*), 1925, 155 p. + III p. Fig.

Nechuta (Ing. A.). — Application de l'électricité dans l'industrie du pétrole. Conférence faite à l'occasion du Premier Congrès International du [des] Forages. 29 Septembre 1925. București, *Société Electrica*, 1926, 53 p. Fig. (Publications de la Société anonyme roumaine „Electrica“ nr. 8).

Weissblüth (Alexander). — Die rumänische Mühlenindustrie. Inaugural-Dissertation. Sibiu, (*Ostdeutsche*

5 ȘTIINȚE PURE.

Ghermanescu (M.). — Asupra puterii unui polinom. Timișoara, (Tip. *Cartea Românească*), 1926, 10 p.

Mihăilescu (Dr. C.). — Curs de Fizică Generală. Fasc. I. Mecanica. București, (Tip. *Geniului*), 1926, 78 p. Fig.

Lațu (Dr. Victor). — Bogățiile ascunse în pământul țării noastre. Cluj, (Tip. *Dacia*), [1926], 23 p. Fig. Lei 10. (Biblioteca Cultura poporului nr 6).

Simionescu (I.). — Păturile cu Daonella în Dobrogea (les couches à Daonella de Dobrogea). București, *Academia Română*, 1925, 9 p. + II pl.

psihanaliste, îndeobște cunoscute și chiar conform logicii curente a sentimentelor, natural ar fi ca după vindecare ea să urmeze pe bărbatul pe care îl iubea înainte de boală. Ei bine, filmul se termină din contră Soluția nu e prea arbitrară, dar cum nu e nici prea firească, ar fi fost nevoie de o argumentare, de o demonstrare. De aceea nu te poți împiedica să spui că filmul sfârșește tocmai unde trebuia să înceapă.

În cece privește realizarea artistică a scenariului, se poate spune fără ezitare că este aproape ireproșabilă.

Interpretarea foarte corectă, prea corectă chiar, de o corectitudine sub care percează uneori răceala. Punerea în scenă extrem de îngrijită și mai ales montarea minunată. Fotografia perfectă.

Cinema Marloara Voiculescu „Sandra“ cu Barbara La Marr

„Despre morți numai binele“.

De aceea e preferabil să nu mai vorbim de creația — dacă totuși se poate spune astfel — „Barbarei La Marr“.

Cât despre film ai jura că a fost scris și pus în scenă de d. Paul Prodan... et c'est tout dire.

PURU IGIROȘANU

CONFERINȚELE BIBLIOTE- CII „PETRE ARMENCEA DIN BRAILA“

D. Gusti, prof. univ. — Regionalism cultural; *Nae Ionescu, conf. univ.* — Organizarea regionalismului cultural în apus; *C. Sandu Aldea*. Frumusețile Peisagiului Brăilean; *Vasilescu Valjean*. Contribuția Brăilei în literatura română; *Dr. Antipa*. Cum se poate înfățișa viața românească în muzee regionale; *G. Vălsan, prof. univ.* — Aspectul geografic și etnografic al ținutului Brăilean; *Dr. G. K. Constantinescu, prof. univ.* — Turism — Excursii pe apă, excursii de munte; *N. Dașcovici, prof. univ.* — Chestiunea Dunărei și dezvoltarea Brăilei; *Ing. Cesar Popescu*. Evoluția economică a Brăilei; *B. Cecropide*. Structura socială a Brăilei; *N. Băzarta*. Legăturile Brăilei cu viața culturală din Balcani; *St. Metes*. Relațiile între Brăila și Ardeal în decursul istoriei; *V. Pârvan, prof. univ.* — Regiunea Dunărei de Jos în epoca antică; *N. Iorga, prof. univ.* — Dezvoltarea vieții românești la Dunărea de Jos.

Druckerei, 1925, 100 p. Hartă, diagramă.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Cartoian (N.). — Legendele Troadei în literatura veche românească. București, **Academia Română**, 1925, 77 p.
Loghin (Constantin). — Istoria literaturii române (dela început până în zilele noastre). Cernăuți, (Tip. **Mitropolitul Silvestru**), 1926, 160 p. Lei 35.
Vianu (Tudor). — Fragmente moderne. București, **Cultura Națională**, 1925, 165 p. Lei 80.

a) Poezie.

Gârleanu (Ion). — Lacrimi. Hălăucești, (Tip. **Serafică** a Seminarului Franciscan), 1926, 30 p.
Gavrilăscu (Maior Alex.). — Culegere de cântece și poezii ostășești. București, (Tip. **Fundației Culturale Principele Carol**), 1926, 174 p. Lei 15.
Marghita (E.). — Ironii sentimentale. Versuri. București, **Cultura Națională**, 1925, 100 p. + rectificări. Lei 60.
Milcu (N.). — Grădina de sîdef. București, **Casa Școalelor**, 1926, 86 p. Lei 25.

CALENDAR CITEȘTE

28 Martie, 1857: S'a născut artistul Gr. Manolescu.

1880: Ion Ghica și-a ținut discursul de recepțiune la Academia Română, vorbind despre „**Ioan Cămpineanu**“. Răspunsul a fost dat de B. P. Hașdeu.

29 Martie, 1884: Istoricul C. C. Dobrescu a vorbit la Ateneul Român despre: „**Petru Rareș**“.

1892: Iosif Vulcan și-a ținut discursul de recepțiune la Academia Română, vorbind despre **Dimitrie Chichindeal, date nouă despre viața și activitatea lui**“. Răspunsul a fost dat de V. A. Urechia.

1894: A murit în Iași istoricul Teodor Codrescu.

1903: Ioan Bogdan a fost ales membru al Academiei Române.

30 Martie, 1837: S'a născut în Iași Alexandru Șuțu.

1886: Anghel Demetrescu a vorbit la Ateneul Român din București, despre „**Femeile în teatrul lui Shakespeare**“.

1894: Apare la Sibiu revista literară-beletristică „**Rândunica**“, condusă de Silvestru Moldovan.

31 Martie, 1868: Apare în Iași „**Curierul de Iași**“ condus de Th. Balassan, în care a scris și M. Eminescu.

1879: A murit în spitalul Colentina poetul N. V. Scurtescu.

1886: Ateneul Român din București a fost recunoscut ca persoană juridică.

1892: Spiru C. Haret a fost ales membru al Academiei Române.

1900: S'a ținut o șezătoare la Ateneul Român cu lecturi de: I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, N. Ionescu, Th. Speranția, Nestor Urechie și Haralamb G. Lecca.

1902: Trandafir G. Djuvara a vorbit la Ateneul Român despre „**Poezia lui Șerbănescu**“.

1 Aprilie 1843: S'a născut la Iași jurnalistul Nicu Cazimir.

1885: Revista „Convorbiri literare“ se mută la București.

1900: Alexandru Philippide a fost ales membru al Academiei Române.

1908: Andrei Bărbănteanu, Nicu Gane și Duiliu Zamfirescu au fost aleși membri ai Academiei Române.

1912: A murit marele artist Petre Lițiu.

2 Aprilie, 1839: Apare în Iași „**Foaie să-**

tească a Principatului Moldovei“, condusă mai întâi de Gh. Asachi și apoi de M. Kogălniceanu.

1894: Anton Naum și-a ținut discursul de recepțiune la Academia Română cu titlul „**Cuvânt de primire**“. Răspunsul a fost dat de T. Maiorescu.

3 Aprilie, 1821: S'a născut în Frâna (Transilvania), Ioan Axente Sever, fost prefect la 1848 în timpul revoluției.

1866: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Român despre „**Rafael și Michel Angelo Buonarroti**“.

1869: Ulysse de Marsillac a vorbit la Ateneul Român „**Despre filosofia romanelor d-nei Georges Sand**“.

1902: Ioan Bianu a fost ales membru al Academiei Române.

La Teatrul Popular: Noaptea de nuntă de d-na Aida Vrioni

„Noaptea de nuntă“ e o comedie într'un act. Deși cu titlul atrăgător și deși comedie, la reprezentația de Miercuri seara, am simțit amărăciunea golului sălii. Oribilă situație sufletească determină o sală goală într'un teatru. Bieții artiști! Dezamăgitul autor — în cazul „noptii de nuntă“, — autoarea dezamăgită!

Piesa e o glumă ușoară și comună. O tânără pereche, descinde la un hotel să petreacă noaptea nunții. Incep chelnerul, chelnerița, portarul să tot bată la ușă. Tinerii însurăței sunt astfel mereu jenați și în cele din urmă se înapoiază acasă, cum au venit.

Despre piesă n'aș putea spune decât că scriitoarea Aida Vrioni a izbutit să facă și o piesă de teatru, cu accente de comic gentil și dialog volubil.

Artiștii au interpretat cu răvnă rolurile. Și dacă publicul n'ar fi fost îndărătnic, ar fi jucat cu mai mult antren.

Trebue să însemnez aici și distincțiunea foarte nimerită, ce s'a acordat d-lui C. Stăncescu dela Teatrul Național.

Acestui artist muncitor și inteligent i s'a acordat premiul „Grigore Brezeanu“.

B. CECROPIDE

Papazissu (P.). — De dragul vieții poezii. Bazargic, **IV. D. Smocof & Co.**, 1926, 87 p. Lei 40.

Pastion (Paul I.). — Balada tinereții. Amintiri rimate. Valea blestemată. Cinema târzii. — Filme trăite. București, (Tip. **Cartea de Aur**), 1925, 103 p.

b) Teatru.

Rebreanu (Liviu). — Apostolii. Comedie în trei acte. București, **Cartea Românească**, [1926], 119 p. Lei 30.

c) Roman. Nuvelă.

Cruțu (Tiberiu). — De pe la noi. Ce-a fost odată, București, **Cultura Națională**, 1925, 105 p. Lei 40 (Biblioteca rurală).

Speranția (Eugeniu). — Casa cu nălbă (1915—1916). Roman. București, **Cartea Românească**, 1926, 179 p. Lei 45.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.
Rodenbach (G.). — În exil roman. București, **Cultura Națională**, 1925, 171 p. + portret. Lei 100. (Literatura universală).

Yamata (Kiku). — Eterna iubire. Masa-ko. Roman japonez tradus de George B. Rareș. București, **Victoria**, [1926], 125 p. Fig. Lei 60.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE

Bianu (Dr. Vasile). — Insemnări din războiului României Mari. Tomul I: Dela mobilizare până la pacea din București. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 407 p. Fig. Lei 140.

Diaconescu (Emil). — Granițe etnice și politice în Balcani între anii 395 și 1453. Iași, (Tip. **Versuri și Proză**), 1925, 33 p. Lei 20.

Diaconescu (Emil I.). — Politica orientală burgundă și Turcii în sec. XIV—XV. Iași, (Tip. **N. V. Ștefăniș & D. Ștălerman**), 1925, 58 p. Lei 30.

Iorga (N.). — Lucruri noi despre Chilia și Cetatea-Albă. București, **Academia Română**, 1925, 8 p.

Iorga (N.). — O istorie a lui Mihai Viteazul de el însuși. București, **Academia Română**, 1925, 11 p.

Iorga (N.). — Un prinț portughez cruciat în Țara-românească a secolului al XV-lea. București, **Academia Română**, 1925, 5 p.

a) Biografie.

Morariu (Leca). — De-ale lui Creangă (Popa Duhu și Zahai Creangă). Cu 4 clișee. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, 16 p. Fig. Lei 10.

E C O U R I

REDACTIONALE

□ Dintr-o regretabilă eroare tehnică, poeziile: *Strigoiul meu* și *Prin ploae*, din numărul nostru trecut, au apărut neisclărite. Ele sunt ale d-lui *D. N. Teodorescu*. Clișeul ce le însoțește este un autoportret.

□ În explicația clișeului de pe copertă trebuie suprimat numele *Raffaele Calzini*, din colțul din dreapta.

□ Numărul de Paște al revistei noastre se va pune în vânzare Vineri.

SCRITORII

□ S'a pus sub tipar și va apare în editura literară a „Casei Școalelor” volumul de poezii: *Scut și targă* de *Perpessicius*.

□ S'a pus sub tipar și va apare în curând: *I. Agârbiceanu: Legea Trupului* (Povestea unei vieți). Roman; editura Universală-Alcalay.

CONSILIUL LITERELOR

□ În „Monitorul Oficial” a apărut decizia Ministerului Artelor prin care ia ființă un Consiliu consultativ al Literelor. Așteptând constituirea lui legală ca și primele semne ale unei activități pe care o dorim cât mai rodnică, aplaudăm această inițiativă care vine în sprijinul literaturii române.

LEGEA TEATRELOR

□ S'a promulgat noua lege a teatrelor care avantajează literatura dramatică originală și interesează într-o aprecieabilă măsură pe autorii dramaticei în conducerea Teatrelor Naționale.

□ O adunare generală a S. A. D. R., a și procedat, Duminică trecută, la alegerea membrilor ei delegați în comitetul administrativ și de lectură.

□ În comitetul de administrație au fost desemnați de adunare și Ministrul va alege pe unul din ei, d-nii: *Caton Theodorian*, *I. Al. Valjean* și *Romulus Voinescu*.

□ În comitetul de lectură, pentru două locuri au fost desemnați d-nii: *Mihail Sorbul*, *Victor Eftimiu*, *Horia Furtună* și *Corneliu Moldovanu*.

PREMIUL „FLAMUREI” PENTRU NUVELA ȘI POEZIE.

□ Revista „Flamura” instituie câte un premiu de 5000 Lei pentru cea mai bună nuvelă și cea mai bună poezie INEDITE, trimise pe adresa Direcției, Bul. Carol 69, Craiova, până la 1 Iunie 1926. Comitetul de redacție va alege 12 nuvele și 12 poezii prezentând o imaginație mai bogată și le va supune cititorilor „Flamurii”, publicându-le în această revistă. După publicarea tuturor bucăților aprobate de Comitet, un plebiscit al cititorilor, efectuat prin mijlocirea unor buletine anexate la timp la revistă, va hotărî cui urmează să se atribuie cele două premii, dând astfel totodată o indicație justă a gustului public.

REVISTE

□ SALONUL LITERAR (I, 11 Martie), revista dela Arad, a d-lui *Al. T. Stamatiad*, publică un sugestiv eseu al d-lui *D. Nanu*: „Primejdia și răspunderile artei” (*Hamlet*, *Fortinbras*, *Don Quijote*), din care extragem aceste concluzii finale: „În perfecțiunea operei geniale *eticul, esteticul și etnicul chiar*, — se împletesc sintetic în același act al inspirației, — întocmai după cum: plămâni, oxigen și azot, deși de natură așa de deosebite se îmbină în același act al respirației, pentru cea mai înaltă lumină a spiritului”.

□ În restul sumarului: „La bae de soare” de *Perpessicius*; „Vedenie” (*Victor Hugo*) trad. *D. Anghel*; „*Necunoscută*” (*M. Mac-terlinck*) trad. *Al. T. Stamatiad*; „*Chinul Speranței*” (*Villiers de l'Isle Adam*) trad. *Ey. Știri și însemnări literare*; Bibliografie.

□ CETATEA LITERARA (I, 5—6, Martie): „Sufletul național” de *Camil Petrescu*; Poezii de *Sergiu Dan*, *G. Nichita*, *Titu Floru*, *Tudor Mușatescu*, *Romulus Dianu* și patru poeme: „Cercul”, „Plecare”, „Interioră”, și „Cocorul” dintr-un ciclu inedit: *Transcendentalia* al d-lui *Camil Petrescu*. E o nouă față a poeziei sale. Notăție și expresie, iau aspect de silax brăzdat de aur. Câteva strofe din poema „Interioră”:

Inversunat în tine însuși încă
Meren te vrei desprins din forme sure
Dar nu mai crezi că zâne și pădure
Zac fermecate'n fund de baltă-adâncă.

Și când picioarele sunt grele'n glod
Vii ochii văd pe apă la apus
Cozi de păun. Înebunit irod
Desfrăul de lumină-ți pare sus.

Cu paloșul tu tai la întâmplare
Și sfiori și sens, culoare, sunet și
Nepuțincios recazi când vezi că mare
Inconsistentă nu poți biciui.

Târziu otrava îndoelii tale
Suc verde de celule oarbe
Vis alterat și drojdi nedomoale
În corpu-ți paralițic se resoarbe.

„Comentariile” d-lui *Camil Petrescu* discută poezia d-lui *G. Talaz*, teatrele, în special teatrul lui *Pirandello* în interpretarea lui *Pitoeff* și revistele. E unul din cele mai interesante spectacole spirituale această vervă critică a d-lui *Camil Petrescu*.

□ VIATA LITERARA (I, 5, 20 Martie) cuprinde: „Graiul nostru” de *G. Murnu*; „Actul creației” de *D. Nanu*; „Cartea de căpătâi” de *C. Narly*; „Cărțile” (*Bacovia*): „Scântei Galbene”) de *Al. Bădăuță*; „Scrisori dobrogene”, poezii de *I. Valerian*; „Început de friguri”, fragment de roman de *G. M. Vlădescu* și o convorbire cu d. *Alexandru Cazaban*.

SBURATORUL Nr. 2.

A apărut SBURATORUL Nr. 2 număr de Paște în 16 pagini cu puțin, cuprinzând articole de *E. Lovinescu* și *F. Aderca*, nuvele de *G. Brăescu*, *Hortensia Papadat Bengescu*, și *Ticu Archip*, poezii de *Camil Baltazar*, *Vladimir Streinu* și *G. Nichita*; o bogată cronică a cărților și revistelor de *E. Lovinescu*, *F. Aderca*, *Hortensia Papadat Bengescu*, *Pompiliu Constantinescu*, *Vladimir Streinu* și aspectele vieții literare scrise în întregime de *E. Lovinescu*.

TEATRALE

□ Luni 29 Martie are loc la Teatrul Național premiera piesii „*Tinerete fără bătrânețe*” de d-nii *Ion Pillat* și *Adrian Marinu*.

□ În rolurile principale apar d-nii: *Vraca*, *Barbelian*, *Sorgeanu* și d-nele *Puia Ionescu*, *Puffy Georgescu*, etc.

□ Tot în cursul actualei stagiuni Teatrul Național va reprezenta „*Ucenicul trădător*” de d-na *Stefania Zotoviceanu*.

□ Trupa Vilna care joacă la Teatrul Central, luândh otărăirea să joace și piese de ale autorilor noștri a ales deocamdată „*Manechinul Sentimental*” al d-lui *Ion Mînușescu* și *Akim* de d. *Victor Eftimiu*.

□ Noua lege a teatrelor fixând numărul societăților Teatrului Național la maximum 30 al stagiilor la 50 și 12 probisti pentru a se respecta legea vor trebui să fie înlăturați 22 de stagiari și 15 probiști. Această înlăturare va avea loc la sfârșitul actualei stagiuni.

Redactor: PERPESSICIUS

PREMIUL FEMINA-VIE HEUREUSE 23 Martie 1926

Domnule Redactor,

Nu știu cum în ultimul număr al revistei dumneavoastră, în informația pe care ați dat-o privitor la premiul *Femina-Vie heureuse*, altminteri exactă, s'a strecurat o greșală. Greșala este cu atât mai supărătoare cu cât nu este făcută prima oară în publicistica românească. Premiul pe anul 1924, a fost acordat d-nei *Elena Farago*, iar pentru cel de 1925, a fost propus d-lui *Emanoil Bucuța*, cu cartea sa — *Legătura Roșie*. Dacă d-ra *II. Sthal* a luat un premiu, și ce premiu, nu știu, și este un lucru pe care ușor îl veți putea afla dela cine va dat acea informație, însă nu este premiul *Femina*. Cartea dumneaei, valoroasă, nici nu a putut intra în discuție, nefiind apărută în cursul anului. Comitetul pentru România al premiului *Femina*, a trimis la Paris pentru confirmare, cartea d-nului *E. Bucuța* și a d-lui *Cezar Petrescu* — Omul din vis, aleasă întâia cu 7 voturi, a doua cu 3. Alegerea și trimiterea au fost comunicate din vreme în: *Adevărul*, *Dimineața*, *Cuvântul*, *Viitorul*, *Indépendance Roumaine* și *Adevărul Literar*. Deasemeni s'a vorbit și în *Cetatea Literară*. Acordarea definitivă a premiului cărții d-lui *Bucuța* a întârziat întâmpinând oarecare dificultăți, pentru că sunt nuvele. Deaceia s'a și hotărât pentru anul în curs, să se dea preferință — pe cât se poate — romanului. După cum m'a înștiințat nu de mult d-na *Elena Văcărescu*, președinta societății franceze *Femina-Vie Heureuse*, ratificarea alegerii comitetului premiului pentru România, stă să vie.

Primiți vă rog asigurarea distinsei mele considerații

ȘTEFAN I. NENIȚESCU
secretar al comitetului premiului *Femina-Vie Heureuse* pentru România

DELA OPERA

□ E vorba ca Opera Română să angajeze pentru o serie de reprezentații extraordinare pe tenorul *Traian Grozăvescu*, care la Opera Mare din Viena a obținut atât de mari succese.

□ Premiera operii „*Salomea*” de *Richard Strauss* a fost fixată pentru 15 Aprilie. Conducerea muzicală o va avea d. *G. Georgescu*.

□ Stagiunea Operii se va încheia în ziua de 3 Mai. Se va întreprinde după aceea un turneu de propagandă în marile orașe din vechiul regat și orașele alipite, asigurându-se spectacolelor aciaș distribuție din București.

DIN STRAINATATE

□ Un mare succes a obținut la Paris noua lucrare dramatică a lui *H. Bernstein*: intitulată „*Felix*”. E o dramă de profundă analiză psihologică care privește viața unor oameni comuni, îmbogățiji de război. Presa i-a făcut o primire excelentă.

□ Teatrul *Shakespeare* construit la 1877 în *Stratford-sur-Avon*, orașul în care s'a născut cel mai mare dramaturg al omenirii, ca să servească unui ciclu anual de reprezentații shakespeareiene, a fost distrus de incendiu.

Muzeul care conținea cea mai prețioasă colecție din operele lui *Shakespeare*, precum și autografele și fotografiile celor mai celebri interpreți ai lui *Hamlet* încă de pe vremea *Elisabetei* a fost salvat. *Pinacoteca* teatrului în care se află faimosul portret original al poetului făcut de *Droeshout* și socotit ca unica efigie adevărat asemănătoare ca și biblioteca cu cele 15.000 de volume del literatura shakespeareiană au fost și ele salvate de foc.

